

Prava ženska – lepa, gospodinja, mati – seksizem danes

Področje: PSIHOLOGIJA

Vrsta naloge: RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorici:

Maruša Krivic, 9. razred

Nea Velić, 9. razred

Mentorica: Marina Vidmar, univ. dipl. psihologinja

Šolsko leto 2021/22

OŠ MAJDE VRHOVNIK

GREGORČIČEVA ULICA 16, LJUBLJANA

Zahvala

Raziskovalki Maruša Krivic in Nea Velić se zahvaljujema svoji mentorici Marini Vidmar za usmerjanje in spodbude pri nastajanju raziskovalne naloge, predvsem pa da naju je podprla pri zahtevni temi, ki sva si jo izbrali.

Zahvaljujema se tudi vsem moškim in ženskah, ki so izpolnili najino anketo, in tako prispevali podatke za raziskavo. Posebna zahvala gre tudi svetovalcema Zagovornika načela enakosti, mag. Jeleni Aleksić in Boštjanu Verniku Šetincu, ki sta sodelovala v intervjuju in nama posredovala zanimive podatke pojavu seksizma do žensk v Sloveniji. Zahvalile bi se tudi svojim staršem, ki so naju podpirali pri raziskovalnem delu.

Kazalo

1. Povzetek.....	5
2. Uvod	6
3. Teoretični del	7
3.1. Stališča	7
3.2. Stereotipi	8
3.3. Predsodki	10
3.4. Diskriminacija	12
3.5. Biološki in družbeni spol	13
3.6. Spolne vloge	13
3.7. Spolni stereotipi.....	14
3.8. Seksizem	16
3.9. Seksistični miti o ženskah	18
3.9.1. Mit o materinstvu.....	18
3.9.2. Mit o gospodinji oz. mit o spolni delitvi dela	19
3.9.3. Mit o lepoti	19
3.10. Zakonodaja, ki ženske ščiti pred seksizmom	21
3.11. Podatki o diskriminaciji zaradi spola v Sloveniji.....	22
4. Empirični del	25
4.1. Problem in namen raziskave	25
4.2. Raziskovalna vprašanja in hipotezi	25
4.3. Metoda	26
4.3.1. Udeleženci	26
4.3.2. Pripomočki.....	27
4.3.3. Postopek.....	28
4.4. Rezultati.....	29
4.4.1. Anketa o seksizmu do žensk.....	29
4.4.2. Intervju s svetovalcema Zagovornika načela enakosti.....	44
4.4.3. Delavnice za osveščanje mladih o seksizmu	47
4.5. Razprava	48
4.6. Zaključek	50

5. Viri in literatura.....	51
6. Priloga	52

Seznam prilog: anketa o seksizmu do žensk

1. Povzetek

V raziskavi sva na vzorcu 790 odraslih - 166 (21 %) moških in 624 (79 %) žensk ugotavljali, v kolikšni meri so izražena seksistična stališča do žensk in ali obstajajo razlike glede na spol, starost in izobrazbo udeležencev. Preverjali sva, koliko je razširjen seksizem do žensk, v katerih okoljih se pojavlja, kako se moški oz. ženske odzovejo nanj. Izkazalo se je, da so seksistična stališča do žensk v povprečju nizko izražena (od 1,2 do 2,4 na 5-stopenjski lestvici). Ženske ter najvišje izobražene osebe imajo v povprečju nižje izražena seksistična stališča. 50 % moških je že bilo priča seksističnim izjavam ali ravnanju do žensk, najpogosteje v delovnem okolju. 36 % moških se je odzvalo tako, da so aktivno posegli v dogodek, 30 % pa je dogodek ignoriralo. 58 % žensk je že izkusilo seksistične izjave ali ravnanja, največ v delovnem okolju (44 %), in sicer s strani sodelavca oz. kolega, sledijo stranke in nadrejeni v službi. 31 % žensk je ob izkušnji seksizma aktivno izrazilo neodobravanje, četrtnina jih je dogodek ignorirala oz. se odzvala s humorjem. 50 % udeležencev meni, da se seksizem v slovenski družbi pojavlja občasno, 42 % pa, da se pojavlja pogosto. Četrtnina anketirancev je izrazila, da je seksizem v slovenski družbi zelo opazen, podoben odstotek, da nasprotujejo seksizmu in da se o njem premalo govori. Dobrih 10 % anketirancev meni, da se stanje glede seksizma v slovenski družbi ne izboljšuje, 6 % da se stanje počasi izboljšuje, 12 % udeležencev pa glede problematike seksizma nima mnenja.

Ključne besede: ženske, spolni stereotipi, spolni predsodki, spolna diskriminacija, seksizem

2. Uvod

Sva Nea in Maruša, učenki 9. razreda na OŠ Majde Vrhovnik. Temo te raziskovalne naloge sva izbrali že na začetku 8. razreda, ko sva v mestni knjižnici delali domačo nalogo. Šolsko delo sva končali predčasno, zato sva se odločili, da bova ostali v knjižnici še deset minut in našli kakšno zanimivo knjigo. Obe radi bereva, a le redko sva v knjižnici naleteli na knjige, ki bi naju posebej pritegnile, dokler se nisva sprehodili med policami oddelka psihologije. Že na prvi polici sva našli knjigo, ki je pritegnila najino pozornost. Našli sva debelo knjigo o seksizmu. Vzeli sva dva izvoda knjige, se usedli za mizo v mirnem kotu in pričeli brati. Teh deset minut se je kmalu spremenilo v štirideset minut in nato v eno uro. Branje te knjige je v naju vzbudilo veliko zanimanje za pojav seksizma, zlasti seksizma do žensk. Bolj in bolj sva postajali pozorni na znake seksizma v vsakdanjem življenju - ko sva hodili po ulicah, v medijih in na socialnih omrežjih. Seksizem se nama zdi pomembna in aktualna tema, ki jo želiva raziskati in podeliti med čim več ljudmi, zlasti med mladimi. Posebej zanimiva se nama zdi zgodovina razvoja ženske spolne vloge od nabiralke in matere v praskupnosti, do gospodinje in današnje »super ženske«, ki uspešno usklajuje družinsko in profesionalno življenje, ter ženske kot spolnega objekta, katere glavna atributa sta lepota in mladost. V 3. tisočletju je ženska spolna vloga bolj raznolika in manj ujeta v tradicionalne okvire, tako imamo poslovne ženske, političarke, vojakinje, ženske, ki uspešno usklajujejo kariero in družinsko življenje ... Na videz se zdi, da so ženske dosegle enakopravno vključenost na vsa področja družbenega življenja. Kako pa je v resnici? So ženskam res omogočeni optimalni pogoji za usklajevanje materinstva in kariere? So ženske enako plačane kot moški na enakem delovnem mestu? Imajo ženske enako možnost, da zasedejo pomembna, vodstvena mesta v politiki in gospodarstvu? So ženske enako cenjene kot moški v tehniških strokah in znanosti? O tem sva se pogovarjali tudi s svojimi starimi starši, ki so odraščali v drugih časih in so povedali svoje izkušnje in opažanja. Iz prebiranja literature, pogovorov z različnimi ljudmi, spremljanja medijev in osebnih izkušenj se nama zdi, da je seksizem v naši družbi še vedno prisoten, a zaradi družbene osveščenosti, zakonske ureditve, ki ga prepoveduje, ter stalnega opozarjanja na »politično korektnost« v vsakdanji komunikaciji, se odvija na prikrit, bolj subtilen način. Z raziskovalno nalogo sva želeli ugotoviti, koliko so seksistična stališča do žensk razširjena med odraslimi v Sloveniji, koliko se seksizem pojavlja v vsakdanjem življenju in kakšen je pogled Slovencev na problematiko seksizma v naši družbi.

3. Teoretični del

3.1. Stališča

Krech, Crutchfield in Ballachey (1962, v Ule, 2000) stališča definirajo kot trajne sisteme pozitivnega in negativnega ocenjevanja, občutjenja in aktivnosti v odnosu do različnih socialnih situacij in objektov. Te in druge definicije stališč poudarjajo naslednje značilnosti stališč:

- **dispozicijski karakter stališč:** stališča so trajna duševna pripravljenost za določen način reagiranja;
- **pridobljenost stališč:** stališča pridobovamo v teku življenja, v procesih socializacije;
- **delovanje na obnašanje:** stališča imajo direktivni in dinamični vpliv na obnašanje in vplivajo na doslednost oz. konsistentnost človekovega obnašanja;
- **Sestavljenost oz. kompleksnost stališč:** stališča so integracija treh osnovnih duševnih funkcij:
 - ✓ kognitivne
 - ✓ emotivne
 - ✓ aktivnostne.

Kognitivna komponenta stališč so védenja, znanja, izkušnje, informacije, tudi vrednostne sodbe in argumenti v zvezi z objektom, dogodkom, osebo ali situacijo, o kateri oblikujemo stališče. Če je objekt stališč oseba, je kognitivna komponenta pogosto nek stereotip. Stališča, ki so zasnovana na nepreverjenih dejstvih, govoricah, imenujemo predsodki.

Emotivna oz. evaluativna komponenta stališč so pozitivna ali negativna občutja in ocenjevanja objektov stališč. Simpatija, obžalovanje, sovraštvo, jeza, privlačnost, zaničevanje so med emocijami, ki jih lahko vzbujajo določene osebe, socialne situacije itd.

Kognitivna in emotivna komponenta sta običajno usklajeni med seboj.

Aktivnostna (konativna, dinamična) komponenta je težnja ali dispozicija psameznika, da deluje na določen način glede na objekt stališč, ko npr. podpre tiste objekte ali situacije, do katerih ima pozitivna stališča, oz. prepreči tiste pojave ali situacije, do katerih ima negativna stališča. Poudarek je torej na pripravljenosti za delovanje, ne pa na dejavnosti sami. Pripravljenost za diskriminacijo tistih ljudi, za katere nekdo meni, da so manjvredni, še ne pomeni, da se bo ta težnja tudi spremenila v diskriminatorno obnašanje (Ule, 2000).

3.2. Stereotipi

Izraz stereotip je leta 1922 prvič uporabil Walter Lipmann v svojem delu Javno mnenje. Stereotip je poimenoval »slika v glavi«, ki jo posameznik riše o sebi in drugih (Lippmann, 2001, v Omerzu, 2020).

Stereotipi nastajajo zaradi potrebe po poenostavitvi kompleksnih pojavov. Gre namreč za to, da na omejenih informacijah oblikujemo neka miselna prepričanja in vrednotenje drugih ljudi (Omerzu, 2020).

Mikolič (2008, v Omerzu, 2020) stereotipe definira kot neko splošno in poenostavljeno prepričanje o nekih lastnostih, ljudeh, stvareh ali dogodkih, in sicer ne glede na okoliščine. Gre torej za ukalupljanje pogleda na posamezne in posebne značilnosti, ki zaradi tega začnejo delovati kot splošne. Oblikujejo se zaradi potrebe po poenostavljanju kompleksnih pojavov, nastanejo pa na podlagi omejenih informacij, poenostavljanja in posploševanja. Oakes (1999, v Omerzu, 2020) meni, da so stereotipi pojav, s pomočjo katerih ljudje lažje razumemo svet. Gre za nespremenljive, rigidne in izkrivljene predstave, ki ne upoštevajo individualnih razlik in družbenih sprememb ter odražajo in spodbujajo družbene predsodke (Haslam, Oakes, Reynolds in Turner, 1999, v Omerzu, 2020). Najpogosteje se pojavljajo glede na socialni položaj ljudi, narodnost, raso, versko pripadnost ter glede na biološki spol. Furlan (2006, v Omerzu, 2020) stereotip definira kot skupino vnaprej določenih prepričanj o lastnostih posameznika, skupine ali celo predmeta brez upoštevanja njegovih individualnih potez in značilnosti. Uporaba stereotipov je univerzalna, saj jih uporabljamo vsi.

Ule (2005) navaja, da so stereotipi preveč tipizirane sodbe, ki zaradi svoje ohlapnosti ter splošnosti redko ustrezajo stvarnosti. Osredotoča se predvsem na socialne stereotipe, kjer ne gre le za pretirano generalizacijo delno točnih informacij, ampak za proces pripisovanja lastnosti ljudem na podlagi njihove skupinske pripadnosti in ne na podlagi njihovih individualnih značilnosti. To nato vodi do dveh tipičnih napak v pripisovanju:

- zaznavanje in ocenjevanje ljudi na osnovi njihove skupinske pripadnosti vodi do tega, da jih obravnavamo tako, da so bolj podobni članom svoje skupine in bolj različni od članov drugih skupin, kot v resnici so, ter,
- zaznavanje skupin ponavadi poteka tako, da skupino, ki ji pripadamo, ocenjujemo bolj pozitivno kot tisto skupino, ki ji ne pripadamo, kar pa lahko vodi k predsodkovnemu in diskriminatornemu mišljenju oziroma vedenju (Ule, 2005, v Omerzu, 2020).

Kogovšek in Petkovič (2007, v Omerzu, 2020) menita, da so stereotipi oblike miselnih sodb, ki so pridobljene na osnovi nepopolnih informacij. Gre za miselne predale, kamor razvrščamo ljudi in tisto, kar se dogaja v okolju, v katerem živimo. Stereotipi poudarijo tipične in za nas pomembne poteze objektov. Gre za neke delno točne sodbe, ki slonijo na generalizaciji. Gre torej za nek proces poenostavljanja, ki služi oblikovanju kompleksne realnosti.

Lippmann (2001, v Omerzu, 2020) meni, da je stereotipno mišljenje nujno in neizogibno za normalno življenje. S pomočjo stereotipov si organiziramo svet, saj posamezne pojave kategoriziramo in jih predalčkamo, da jih tako lažje razlikujemo med sabo. Brez stereotipov bi svet bil torej kaotičen, saj nam le-ti naredijo svet pregleden (Lippman, 2001, v Omerzu, 2020). Na nastanek stereotipov vplivajo družbeni (ekonomski, politični, kulturni) in individualni pogoji. Veliko stereotipov se otroci naučijo od svoji staršev, saj večinoma povzemajo njihovo govorejše ter razmišljanje, velik vpliv pa imajo tudi prijatelji in mediji. Sami stereotipi so torej družbeno zakoreninjeni in redko izhajajo iz posameznikovih neposrednih izkušenj. Prav tako pa lahko stereotipi temeljijo tudi na nevednosti, na vraževernosti ... (Ule, 1999, v Omerzu, 2020).

3.3. Predsodki

V socialni psihologiji predsodek definiramo kot vrsto stališč, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena, a jih spremljajo intenzivne emocije in so odporna na spremembe (Rot, 1972, v Ule, 2000). V tem smislu so lahko predsodki pozitivni ali negativni. Kot vsa stališča imajo tudi predsodki kognitivno, emotivno in konativno (dinamično) komponento (Ule, 2000). Pomembno je, da ločimo med predsodki in stereotipi, saj se oboji oblikujejo zaradi organiziranja sveta in posploševanja. Ključna razlika med obema je, da so predsodki neutemeljena, neargumentirana in neupravičena stališča. Pri predsodkih je pomembno to, da gre za čustveni odnos do drugih ljudi, vpletena je čustvena komponenta, za razliko od predsodkov stereotip temelji na kognitivni komponenti. Gre za bolj stroga, razširjena oziroma posplošena stališča. Predsodki vodijo naše zaznavanje zunanjega sveta, ne da bi to sami sploh opazili. Gre za neko nezavedno, avtomatsko potekajočo navado, ki pa daje posamezniku občutek zadoščenja (Ule, 2004, v Omerzu, 2020).

Predsodki so največkrat negativna stališča do neke skupine ljudi zaradi neke negativne lastnosti, ki naj bi jo imeli vsi člani te skupine. Ne gre za obravnavanje posameznika kot individuuma, ampak na podlagi predpostavljenih negativnih stereotipov o določenih skupinah.

Predsodki vplivajo na naše zaznavanje zunanjega sveta, čeprav tega ne opazimo. To, da uporabljamo predsodke, je nezavedna, avtomatsko potekajoča navada, ki daje posamezniku občutek zadoščenja. So zelo odporni na spremembe, spremljajo pa jih intenzivne emocije.

Predsodki lahko izvirajo iz stereotipov, saj zaradi stereotipiziranja ljudi začnemo razvrščati v kategorije glede na določene vidne znake, nato pa oblikujemo domnevo, da imajo vsi člani skupine enake značilnosti. Tako oblikujemo neke vnaprejšnje sodbe, ki se nanašajo na pripadnike teh skupin. Vse to kasneje lahko privede do nerealističnih zaznav, ki prehajajo v medskupinske sovražnosti, iz katerih nastajajo predsodki proti članom določene kategorije. Sicer pa predsodki nastajajo zaradi spremenjenih ekonomskih pogojev, političnih dejavnikov, medijev ... Mnogi avtorji (predvsem Allport in Dollard, v Omerzu, 2020) menijo, da prve posplošene sodbe o svetu otroci prevzemajo preko staršev in skozi množične medije. So družbeno zakoreninjeni in redko izhajajo iz posameznikovih neposrednih izkušenj – pogosto gre pravzaprav za predstave, ki so se oblikovale v preteklosti in kljub povsem drugačni družbeni situaciji nespremenjene vztrajajo še dandanes (Allport, 1979, v Omerzu, 2020). Pogosto sami stereotipi in predsodki temeljijo na nevednosti ali vraževernosti (Nastran Ule, 1999, v Omerzu, 2020).

Ločimo pozitivne in negativne predsodke. Kadar pripadnikom določene skupine ali poklica pripisujemo pozitivne lastnosti, zaradi česar bomo do njih čustveno pozitivno usmerjeni, gre za pozitivne predsodke, če pa pripadnike določene skupine označujemo kot manjvredne, manj sposobne in manj razvite, gre za negativne predsodke. Le-ti so povezani z negativnimi

socialnimi posledicami (Omerzu, 2020).

Predsodki predstavljajo pripravljenost za obnašanje; to kako in če sploh bomo izražali predsodke, pa je odvisno predvsem od socialnih norm in družbenih okoliščin, v katerih se nahajamo. Vsak izmed nas ima najbrž take ali drugačne predsodke. To pa še ne pomeni, da bomo te predsodke tudi vnesli v obnašanje, da bomo sovražni, diskriminatorni v odnosu do drugih. Ni nujno, da se predsodki manifestirajo. Lahko se manifestirajo v blažji ali težji obliki (Ule, 2000).

Allport (1954, v Ule, 2000) loči pet stopenj izražanja predsodkov v vedenju posameznika ali skupin. Te stopnje so hierarhično razvrščene kategorije obnašanja, zasnovanega na predsodkih.

Ogovarjanje je izražanje določenih antipatij v odnosu do drugih skupin. Šale in vici so taka oblika izražanja predsodkov na navidezno družbeno sprejemljiv način.

Izogibanje se izraža v ustvarjanju socialne distance do pripadnikov drugih skupin, do katerih imamo predsodke. Socialna distanca je izraz potrebe po izogibanju medosebnim odnosom oz. intimnejšim stikom z drugimi. Lahko se kaže na individualnem nivoju kot individualno izogibanje stikom ali na družbenem nivoju kot vzpostavljanje (zakonskih) norm oz. preprek pri vzpostavljanju kontaktov.

Diskriminacija je že neposredno umerjena proti pripadnikom drugih skupin. Kaže se v preprečevanju dostopa ogroženih skupin do občih dobrin, npr. neenake možnosti šolanja, zaposlovanja, bivanja oz. v kratenju njihovih osnovnih državljskih svoboščin in pravic, ki jih ima na razpolago dominantna skupina.

Nasilje predstavlja tisto stopnjo izražanja predsodkov, kjer je ogrožena fizična integriteta posameznikov oz. je onemogočeno normalno življenje ogroženih manjšinskih skupin.

Genocid se kaže v iztrebljanju, fizičnem preganjanju celih skupin, manjšin, narodov.

Obstajajo določene strategije spreminjanja oz. razgrajevanja predsodkov: od sprejemanja zakonskih aktov in predpisov proti diskriminaciji določenih skupin do sistematičnega informiranja (v šolah) o nesmiselnosti in neupravičenosti predsodkov, pa vse do neposrednih kontaktov s posamezniki in skupinami, ki so tarča predsodkov in diskriminacije (Ule, 200).

3.4.Diskriminacija

Pojma predsodek in diskriminacija večkrat zamenjujemo, čeprav se v resnici nanašata na različne stvari. Predsodek je stališče, skupek prepričanj npr. o nekem posamezniku, ki so utemeljena samo na osnovi njegove pripadnosti določeni skupini. Diskriminacija je posebno obnašanje do oseb oz. različna obravnava oseb zaradi njihovih posebnosti, ki so označene kot drugačne, in zaradi njihove pripadnosti »zaznamovanim skupinam«. Oseba, ki je objekt diskriminacije, nosi težko psihološko breme. Pogosto se pri žrtvah diskriminacije razvijejo občutki manjvrednosti in neadekvatnosti, še posebej v primerjavi z dominantno skupino.

Natančnejšo opredelitev diskriminacije povzemava s spletne strani Zagovornika načela enakosti:

»Diskriminacija je vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničevanje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti.«

Da lahko govorimo o diskriminaciji, je torej nujno, da je oseba obravnavana slabše ali neenako izključno zaradi njenih osebnih okoliščin.

To pomeni, da je bil nekdo slabše obravnavan samo zaradi tega, ker je moški ali ženska (osebna okoliščina spola), ker je določene narodnosti (osebna okoliščina narodnosti), ker ima drugačno barvo polti od večine v določenem okolju (osebna okoliščina rase ali etničnega porekla) ...

V Sloveniji je diskriminacija prepovedana. Vsak, ki je bil ali je diskriminiran, se lahko za nasvet obrne na Zagovornika načela enakosti.

Varstvo pred diskriminacijo je zagotovljeno na različnih področjih družbenega življenja, pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pri uveljavljanju pravic in obveznosti ter v drugih pravnih razmerjih na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem ali drugem področju, ne pa tudi v zasebnih razmerjih med različnimi posamezniki. Velja pa tudi za pravne osebe, če se okoliščine, ki bi lahko bile podlaga za diskriminacijo, po vsebini lahko nanašajo na te osebe.«

3.5. Biološki in družbeni spol

Biološki spol, v angleščini *sex*, se veže na telo in se določa glede na človekove fizične značilnosti: zunanje genitalije, notranje genitalije, spolne žleze, hormonalna stanja in sekundarne spolne značilnosti (Haralambos in Holborn, 2001, v Kavčič 2011). Pomeni spolno obeleženo telo. Navadno govorimo o dveh bioloških spolih – o moškemu in o ženski. Opredelitev izhaja iz biologije, kjer sta dva tipa osebkov, samec in samica, potrebna za izvajanje reproduktivne naloge, ki služi nadaljevanju vrste (Kavčič, 2011).

Družbeni spol, v angleščini *gender*, pa nosi s seboj psihološke in kulturne konotacije. Tudi družbena spola naj bi bila dva; »moškost«, ki jo pripisujemo moškemu in »ženskost«, ki jo pripisujemo ženski. Družbeni spol nima »trdnih« fizičnih lastnosti in ga je težje brezdvomno opredeliti, saj ni viden na prvi pogled. Izraža se v vedenju, vsebini in načinu govora, v zunanjem izgledu, izbiri poklica, vlogi v družini ter v informacijah o preteklem življenju, ki jih pridobimo od osebe (Haralambos in Holborn, 2001, v Kavčič 2011). Navadno o družbenem spolu sklepamo glede na biološki spol osebe, vendar nas to lahko vodi v zmoto.

Družbeni spol je kulturno skonstruiran in ga pridobimo preko socializacije, ki je različna za fante in za dekleta. Prevzamemo vedënja, ki naj bi sovpadala z našim bioloških spolom, ki funkcionira kot podstat družbenega spola. Ker je družbeni spol družbeno skonstruiran, pomeni, da se spreminja glede na čas, prostor in ideje (Kavčič, 2011).

3.6. Spolne vloge

Johnson in Repta (2012, v Klopčič, 2015) **spolne vloge** opisujeta kot družbena pravila in standarde, ki določajo interese, odgovornosti, omejitve, ravnanja, odločitve in priložnosti moških in žensk. Podobno kot Renner (1993, v Klopčič, 2015) tudi Johnson in Repta (2012, v Klopčič, 2015) pravita, da so spolne vloge kot nekakšne igralske vloge, ki jih posamezniki in posameznice igrajo skozi življenje, opredeljeni pa so vsi vidiki te vloge – od oblačil do poklica. Ker so spolne vloge normativno določene, vzpostavljajo pričakovanja, kaj lahko od posameznika oziroma posameznice določenega spola pričakujemo. Moderni premiki so v zadnjih nekaj desetletjih povzročili, da so posamezniki in posameznice vsaj v zasebnem življenju že vzpostavili določeno mero kritične distance do strogo tradicionalnih spolnih vlog. Kot ugotavljata Johnson in Repta (2012, v Klopčič, 2015), pa kljub navidezni liberalizaciji osebnih prepričanj v družbi tradicionalne spolne vloge ostajajo trdno zasidrane prav zato, ker so tako pomembne za vzdrževanje statusa quo v družbi.

3.7. Spolni stereotipi

Spolni stereotipi so posplošene značilnosti, vedenja, sposobnosti in interesi, ki so opredeljeni le na podlagi spola. So odraz dojemanja moških in žensk, razlik med njimi ter njihovih družbenih vlog. Ustvarjajo neko nerealno in nepravično predstavo o moških in ženskah.

Spolni stereotipi poskušajo družbene razlike med spoloma prikazati kot posledico naravnih oziroma bioloških razlik (Cankar, 2012, v Omerzu, 2020).

Spolni stereotipi pomembno vplivajo na naša pričakovanja o vedenju, mišljenju, čustvovanju, pa tudi na poistosvetenje žensk in moških z družbenim spolom. Določajo, kaj je primerno/neprimerno ter sprejemljivo/nesprejemljivo za ene in druge. V povezavi s tem ločimo opisne stereotipe (kakšni so pripadniki posameznega spola), zapovedne stereotipe (kakšni bi morali biti) ter prepovedne stereotipe (kakšni ne bi smeli biti). Prepovedni stereotipi, ki so vezani na spol, vključujejo lastnosti drugega spola, ki so prepoznane ko nekompatibilne z zapovednimi stereotipi (Omerzu, 2020).

Že od malega starši od otrok pričakujejo različne vrste obnašanja – dečki naj bi bili grobi, agresivni, deklice pa bolj mirne in nežne. Če se deklica obnaša bolj fantovsko, je poredna, če pa se fant ne obnaša grobo in agresivno, je mevžast. Podobno je pri igračah in barvah oblačil – le-te so že od malega posebej določene za vsak spol. Tudi učitelji v šolah imajo od dečkov in deklic različna pričakovanja ter jih tudi usmerjajo v različne obšolske dejavnosti. Deklice bolj v družbene vede in humanistiko, dečke pa v naravoslovje in tehnologijo (Zupan Sosič, 2007, v Omerzu, 2020).

Vse to pa se ne konča v otroštvu, ampak se le še nadaljuje v odraslo življenje. Ženski je bila skozi celotno zgodovino določena vloga gospodinje doma in vzdrževanje le-tega, od moškega pa se je pričakovalo delo v javnih sferah. V današnjih dneh se je situacija obrnila in tudi ženske postavila v ospredje delovnega mesta izven doma. Vseeno pa se ženske še vedno soočajo z diskriminacijo (npr. pri napredovanju, višini plače ...) (Lippa, 2005, v Omerzu, 2020).

Moški in ženske se v vsakdanjem življenju odločajo za različne poklicne usmerjenosti, hobije, prav tako pa so si po značaju drugačni. Kljub temu pa se pojavljajo stereotipna mišljenja glede tega, kakšne lastnosti, aktivnosti in vedenja naj bi bile značilne za določen družbeno konstruiran spol in njegove sestavine (Omerzu, 2020).

K spolnim stereotipom sodijo tudi predstave o tipično moških in ženskih osebnostnih lastnostih.

Agentnost se nanaša na nagon po samopotrjevanju, asertivnosti, individualizaciji, komunost pa se nanaša na težnjo posameznika po združevanju v večje socialne enote in vsebuje lastnosti, kot so kooperativnost, skrb za druge in oblikovanje medosebnih odnosov, torej lastnosti, ki sestavljajo sprejemljivost (Avsec, 2007).

Kot agentne poimenujemo osebnostne lastnosti, ki so bolj maskuline in naj bi bile nasploh bolj značilne za moški kot pa za ženski spol. Agentnost odraža temeljno usmerjenost posameznika sebi, usmerjenost k doseganju, nagnjenost k prevzemanju vodenja, avtonomijo ter racionalnost. Agentnosti je nasprotna komunost, karakteristika ženskega spolnega stereotipa. Odraža temeljno usmerjenost posameznika k drugim, skrb za druge, težnjo k pripadnosti in povezovanju, spoštljivost ter čustveno občutljivost (Avsec, 2002, v Omerzu, 2020).

Kot stereotipni skupinski značilnosti sta si agentnost in komunost nasprotujoči in dopolnjujoči, kot osebni (individualni) značilnosti pa sta to dve ločeni dimenziji, ki nastopata razmeroma neodvisno druga od druge. Poenostavljeno, ženske so tipično komune, moški pa tipično agentni, pri posamezniku pa sta nato obe dimenziji lahko izraženi visoko, nizko ali pa je ena izražena visoko, druga pa nizko (Svetek, 2018, v Omerzu, 2020).

Stereotipe o tem, kakšni bi morali biti fantje/moški in dekleta/ženske, najdemo povsod; v družini, vrtcu, šoli, prostočasnih dejavnostih, na delovnem mestu, v kulturi, politiki, medijih ... Stereotipi so še zmeraj prisotni in še bodo prisotni, saj je družbena hierarhija spolov, ki določa položaj moških in žensk v družbi in njune spolne vloge, precej stabilen konstrukt, ki se vsakodnevno ustvarja in prilagaja (Gortnar, 2008, v Omerzu, 2020).

Primeri spolnih stereotipov (Omerzu, 2020):

- Ženske so slabe voznice.
- Moški so rojeni vodje.
- Deklice morajo biti pridne.
- Moški, ki pomaga pri gospodinjskih opravilih, je copata.
- Fantje ne smejo imeti dolgih las.
- Moški ne jočejo.
- Punce so bolj občutljive.
- Balet je za punce.
- Grobi športi niso za dekleta.
- Fantje se oblačijo v modro barvo, dekleta pa v roza.
- Moški so pomembneje prispevali k zgodovini kot ženske.

3.8.Seksizem

Za spolno diskriminacijo uporabljamo izraz seksizem. Seksizem je izraz zgodovinsko neenakih razmerij med moškimi in ženskami, kar vodi v diskriminacijo in preprečuje polno emancipacijo oziroma napredek žensk v družbi. Gre torej za stereotipna mišljenja, ki zapostavljajo pripadnike določenega spola, nek niz družbeno sprejetih stališč in praks, ki spolu zanikajo možnosti, svobodo in koristi, ki so dostopne drugemu spolu. V večini sodobnih družb to velja za ženski spol. Le-te obravnavajo kot manj vredna, manj spodobna bitja, za katere je značilna iracionalnost, čustvenost, pasivnost in odvisnost (Verša, 1996, v Omerzu, 2020).

Maca Jogan seksizem opredeli tako: *»Seksizem je oznaka za celoto prepričanj, stališč, vzorcev delovanj in praktičnih vsakdanjih delovanj, ki temeljijo na strogem ločevanju dejavnosti po spolu ter podeljujejo posameznikom neenake lastnosti glede na spol«* (Jogan, 2001).

Seksizem je torej diskriminacija, ki se vrši na podlagi spolne pripadnosti. Pogoji seksizma je, da se en spol smatra nadrejen drugemu, da obstaja hierarhična delitev. V zahodnih družbah, ki so se razvijale skozi patriarhalno ureditev, je nadrejeni spol moški. Patriarhat je družbeni sistem, ki skozi norme in strukturo vrednot moškimi zagotavlja delen ali popoln nadzor nad ženskami (Janssen-Jurreit, 1982, v Kavčič, 2011). Takšna hierarhična ureditev izhaja iz družbene delitve vlog, kjer so ženske zasedale zasebno sfero, predvsem zaradi reproduktivne funkcije, moški pa javno. Poleg obvladovanja javne sfere, ki jim je omogočala večjo družbeno moč, so moški razpolagali tudi z viridružbenega bogastva (Kavčič, 2011).

Seksizem se vsakodnevno pojavlja v več oblikah, npr. prepričanje, da je eden od spolov inferioren ali superioren, sovraštvo do enega ali drugega spola, moški ali ženski šovinizem, stereotipizacija enega ali drugega spola, nezaupanje enemu ali drugemu spolu ... Med najbolj znanimi oblikami seksizma so primeri v oglaševanju, v medijih na splošno ter na delovnem mestu. Prav tako se pogosto, na vsakodnevni ravni dogaja tudi »cat calling«. Gre za žvižganje, klice moških za ženskami, največkrat vsem na oči, kar na ulici. Ta oblika seksizma je tako razširjena, da so se ljudje z njim pravzaprav že nekoliko sprijaznili. Joganova (2014, v Omerzu, 2020) je v svoji raziskavi ugotovila, da je izmed anketiranih 6,9 % žensk doživelo »slučajne« dotike na delovnem mestu enkrat, 26,6 % večkrat, 66,5 % pa nikoli. Več kot tretjina anketirank je torej doživela vsaj eno od oblik seksizma (Jogan, 2014, v Omerzu, 2020).

Ločimo tri oblike seksizma: subtilni, odkriti ter prikriti seksizem. Seksizem in njegove pojavne oblike so se skozi zgodovino spreminjale. V preteklosti je bil pogost **odkriti seksizem**, ki je bil nameren in povsem legalen. Izvajal se je preko religije in gospostva očeta ali moža, kasneje preko oblasti; npr. nasilje nad ženskami, trgovanje z ženskami, prepoved šolanja žensk, prepoved volilne pravice ... Ženska ni bila svobodna in ni imela svojih pravic, bila je lastnina svojega očeta, kasneje moža, kakor so bili njegova lastnina tudi njuni otroci. Ženske pravice niso bile enake človekovim pravicam, saj so bile »drugačnejše«, manj pomembne. Zločine proti ženskam in kršitve proti njim se pravzaprav ni definiralo kot »kršitve pravic«. Razlogi za to so

bili, da »gre za preveč trivialne zadeve, za kulturne, verske ali nacionalne posebnosti do stališča, da gre za zasebne zadeve žensk in moških« (Jalušič in Zagorac, 2004, v Kavčič, 2011).

V današnjem času je odkrit seksizem prepovedan in kazniv. Univerzalne človekove pravice zajemajo tudi ženske, čeprav morajo njihovi zagovori potekati vedno na novo (Kavčič, 2011). Odkriti seksizem vključuje tudi šale, fizično nasilje (posilstvo), spolno nadlegovanje, seksistični jezik kot tudi druge oblike jasnega neenakega obravnavanja v politiki, religiji, izobraževanju in zakonih (Jogan, 2014, v Omerzu, 2020).

Pravni zakoni narekujejo enakopravno obravnavo pred zakonom ne glede na spol, raso, starost, veroizpoved in etnično pripadnost, kljub temu pa seksizem ni izginil. Spremenil je pojavno obliko in danes obstaja večinoma kot »subtilni« seksizem (Kavčič, 2011).

Subtilni seksizem je v današnjih časih zelo razširjen, prav tako pa se ga pogosto sploh ne zavedamo. Gre za spodbujanje žensk, da si pridobijo izobrazbo za poklice, »primerne« zanje, pa tudi v odnosu do žensk, ko moški rečejo, da ženske nečesa ne morejo same. Subtilni seksizem je manj viden, pogosto je družbeno sprejemljiv, neformalen in težje dokazljiv (Praprotnik, 1999, v Kavčič, 2011). Ker ni očitno, ustvari videz, da ne obstaja in ljudje ga reproducirajo brez »slabe vesti«, ne da bi se zavedali diskriminacije. Kljub enakopravnosti ženske še danes opravljajo večino neplačanih del (skrb za otroke in gospodinjstvo), za svoje delo dobivajo nižje plače od moških, so redke v političnih aktivnostih. Pomemben generator subtilnega seksizma so mediji, ki so »eden od instrumentov za vzdrževanje stanja, v katerem depriviligirani ostajajo depriviligirani in tako utrjujejo privilegirane položaje vladajočih« (Praprotnik, 1999, v Kavčič, 2011). Mediji reproducirajo, vzdržujejo pri življenju stereotipne predstave o moških in ženskah, ki pravzaprav že obstajajo »v naših glavah«. Družbeno skonstruirana delitev na »moško« in »žensko« v androcentrični družbi preko stereotipov ohranja seksizem (Kavčič, 2011).

Prikriti seksizem je najmanj pogosta oblika seksizma, najverjetneje zato, ker ga je težko dokazati, saj se ga žrtve same največkrat sploh ne zavedajo. Gre za vse besede in dejanja, ki so storjena z namenom, da ženskam ne uspe doseči, kar so si zamislile (Omerzu, 2020). O prikitem seksizmu govorimo takrat, ko »bi bile zaradi navidezno nevtralnega predpisa, merila ali prakse osebe enega spola v posebej neugodnem položaju v primerjavi z osebami drugega spola, razen če ta predpis, merilo ali praksa objektivno temelji na zakonitem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna« (Benokratis in Feagin 1995, v Klopčič, 2015). Take diskriminacije so veliko težje dokazljive in s tem tudi manj verjetno sankcionirane. Kot poudarjata Benokratis in Feagin (1995, v Klopčič, 2015), je pri tem ključno, da gre sicer za prikrito obliko diskriminacije, vendar ta zato ni nič manj zlonamerna od odkritega seksizma. Tako se na primer dogaja, da imajo ženske v znanosti načeloma enake možnosti napredovanja kot moški, vendar zaradi neformalnih močnih moških mrež, v katerih potekajo lobiranja in se odloča, v resnici nimajo enakih kariernih možnosti kot moški (Nastran - Ule 2000, v Klopčič, 2015).

3.9. Seksistični miti o ženskah

Kaj pravzaprav je mit? Mit je zgodba, bajka, s pomočjo katere so si ljudje skušali razložiti dogodke, na katere niso imeli vpliva, kot npr. stvarjenje sveta, človeka, naravne pojave ter odnos do večnosti. Z miti so skušali vzpostaviti red in pravila v »kaotičnem« svetu. Bili so vir domišljije ali tolažbe, ko so dogodke pripisovali aktivnostim mitoloških junakov, ki so upravljali s svetom. Miti se plasirajo kakor ahistorični, brezčasni in »božji«, njihova lastnost pa je enostavnost in dvoumnost (Janssen-Jurreit, 1982, v Kavčič 2011). Od razsvetljenstva dalje, je razlagalno vlogo mita prevzela znanost (Kavčič, 2011).

Po Rolandu Barthesu (1957, v Kavčič 2011) mit pomeni tudi fiktivno, nedokazano ali varljivo reprezentacijo, ki vsakodnevno kroži v družbi. Gradi svet okoli nas in nas postavlja na mesto v njemu; njegova funkcija je podpiranje obstoječega družbenega reda ali pa kot vidimo sedaj - novega, globaliziranega. Predstavlja se kot naraven, v resnici pa je le umetno (torej družbeno) skonstruirana resničnost, ki prikriva realno strukturo moči v družbi. Služi obstoječemu sistemu moči, da ga utemeljuje kot naravnega in legislativnega. Mite lahko primerjamo z ideologijo. Pri Barthesu (1957, v Kavčič, 2011) mit funkcionira kot sinonim za ideologijo. Tako mit kot ideologija delujeta na nekatere podobne načine: družbeno skonstruirana realnost se predstavlja kot »naravna«; prepričanja in vrednote nekega določenega zgodovinskega in družbeno specifičnega razreda se predstavljajo kot »univerzalne resnice«.

Miti, ki obkrožajo ženske, torej delujejo kot ideološki aparat, ki jih postavlja na njihovo mesto, t.j. v dom, v zasebno sfero, v družbo gospodinjskih del, otrok in ukvarjanja same s sabo in drugimi bližnjimi (Kavčič, 2011).

Seveda se ti miti spreminjajo, saj ima mit sposobnost preoblikovanja glede na družene pogoje. Tendencia k enakopravnosti med spoloma in prepoved odkritega seksizma zmanjšujeta družbeno moč mitov, ki se vežejo na ženske in njihove družbene vloge. Vendar pa se pojavljajo novi, drugačni miti. Patriarhat izvaja svojo moč preko subtilnega seksizma in bolj subtilni postajajo tudi miti. Mit o lepoti je eden takšnih novejših mitov. Ta ženskam ne prepoveduje, ampak jih usmerja, kako naj bi izgledale, kaj naj bi počele, kaj naj si želijo in kaj je zanje primerno. Na prefinjen način se spodbuja »pravo naravo« žensk pod pretvezo svobodne volje (Kavčič, 2011).

3.9.1. Mit o materinstvu

Materinstvo je bilo do vzpona feminizma edina reprezentacija ženskosti, ki je ženskam bila na voljo. Bila je njihovo edino obzorje in izpolnitev njihove poklicanosti v svetu. Sosledje, da

ženska mora biti mati, da mati potrebuje otroka in da otrok potrebuje mater, se nam kaže kot naravno in smo ga ponotranjili. Ženska mora postati mati, saj se le s tem potrdi kot prava ženska in to je največ, oziroma dovolj, kar mora doseči v življenju (Kavčič, 2011). Patriarhalna kultura, ki povečuje materinstvo, sama vpeljuje ženskam željo po njem skozi socializacijo. Že majhne deklice se usmerja, da vadijo svoje pričakovane vloge kot matere tako, da se jih vzpodbuja pri igri z umetnimi dojenčki in punčkami. Uvajajo jih v drugačne aktivnosti kot fante, npr. v ročne spretnosti, gospodinjska dela in jim vsiljujejo stereotip ženskosti že v otroštvu, še posebej pa v odraslem življenju. Tukaj imajo pomembno vlogo tudi množični mediji, ki ženske in moške prikazujejo v tradicionalnih družbenih vlogah. Ženske se torej naučijo, kako biti mati in kako pomembno mora to biti zanje (Kavčič, 2011). Institucija družine ženski nalaga nalogo, da mora držati družino skupaj; ona sama je odgovorna za to, da vzdržuje dobre odnose znotraj družine in da daje čustveno oporo in toplino vsem družinskim članom. Mit o materinstvu gre z roko v roki z mitom o gospodinji oz. z mitom o spolni delitvi dela. Kajti za žensko, ki je zaradi skrbi za otroke ostala vezana na dom, naj bi bilo pripravno, da poleg za otroke skrbi tudi za vse, kar je povezano z »domom«: čiščenje, pospravljanje, kuhanje, nakupovanje itd. (Kavčič, 2011).

3.9.2. Mit o gospodnji oz. mit o spolni delitvi dela

Ženski je bila skozi celotno zgodovino določena vloga gospodnje doma in vzdrževanje le-tega, od moškega pa se je pričakovalo delo v javnih sferah (Lippa, 2005, v Omerzu, 2020). Danes ima večina žensk službo in ne ostaja več doma. Dovoljeno jim je imeti kariero, vendar še vedno večina materinske skrbi in gospodinjskega dela ostaja njim. Kljub temu, da raste tudi delež moških, ki se vsaj delno vključujejo v gospodinjsko delo, pa je na ženske padla dvojna vloga. Moderna ženska naj bi bila sposobna imeti kariero v službi, vzgajati otroka ali dva, hkrati pa biti dobra gospodinja z urejenim domom (Kavčič, 2011).

3.9.3. Mit o lepoti

Naomi Wolf v svoji knjigi *The Beauty Myth: How images of beauty are used against women* (2002, v Kavčič 2011), govori o tretjem in najnovejšem mitu, v katerega so zapadle ženske. Poleg mita o gospodnji oziroma mita o delitvi dela ter mita o materinstvu, zdaj ženske nadzira mit o lepoti. Pretirana pozornost skrbi za videz je zakrinkana v poudarjanje vsesplošne skrbiza zdravje. Seveda so fizična vadba, kvalitetna prehrana in pozitiven odnos do sveta pomemben del dobrega počutja, vendar se pod krinko zdravja skrivajo sistemi represije in nadzorovanja telesa. Idealno žensko telo ne obstaja, zato je na njem potrebno neprenehoma delati. Postati oz. biti fit, hujšanje, močna in dolgotrajna fizična aktivnost, samodisciplina in odpovedovanje hrani ter v pogostih primerih tudi plastične operacije in

nevarni umetni pripravki so stalnica v življenju sodobne ženske. Ker pa je ideal nedosegljiv (zaradi narave ideala samega), se neuspeh, ki se zagotovo zgodi, pripisuje ženski sami, ne pa »misiji nemogoče«. Lepotni ideal v resnici izbija samozavest vsem ženskam, da zapravijo ogromno denarja za kozmetične pripomočke in plastične operacije, kvarijo svoje zdravje s pretirano vadbo in shujševalnimi dietami. Ta mazohistični odnos do svojega telesa pa v svojo korist izrablja patriarhalna družba. Slaba ženska samopodoba prinaša velike zaslužke kozmetični industriji in farmacevtskim lobijem. Na žensko apelirajo kot na potrošnico, pri kateri je potrebno ustvarjati vedno nove potrebe, želje in manjvrednostne občutke, da ji lahko ponudijo svojo rešitev zatežavo. Kljub temu, da rešitev (ki jo ponuja kozmetična in farmacevtska industrija) skoraj nikoli ne doseže željenega učinka, je ženska pripravljena potrošiti velik del premoženja, da bi ga dosegla in se tako vsaj za malenkost približala idealnemu telesu. Dandanes je mogoče z denarjem kupiti tudi idealno telo (Kavčič, 2011).

3.10. Zakonodaja, ki ženske ščiti pred seksizmom

Z opredelitvijo načela enakopravnosti in enakosti spolov se ukvarjajo v številnih tako mednarodnih kot domačih organizacijah, prav tako pa je definicija omenjenih pojmov posebej opredeljena v mednarodnem in nacionalnem okolju. Gre za politično nujno načelo, ki na osnovni ravni zagotavlja človekove pravice (Susman, 2021).

Na mednarodni ravni tako obstajajo določene konvencije, ki se borijo za odpravo razlik med moškim in ženskim spolom (Susman, 2021). **Konvencija o človekovih pravicah**, sprejeta 4. 11. 1950 v Rimu, je mednarodna pogodba, ki ščiti človekove pravice in temeljne svoboščine v Evropi. Gre za najpomembnejši dosežek Sveta Evrope, katerega cilj je varovanje in razvijanje vrednot in idealov demokratične družbe. Konvencija ima v različnih državah pogodbenicah različen pravni položaj, razlikuje se le v načinu, kako se obveznost držav pogodbenic zagotavlja. Diskriminacija žensk je v Konvenciji o človekovih pravicah zajeta znotraj 14. člena, ki opisuje prepoved diskriminacije. Na ravni Organizacije združenih narodov je na tematiko enakosti spolov spisana in zakonsko najvišje opredeljena pogodba, imenovana **Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk**, ki je bila sprejeta leta 1981 (Susman, 2021). Svet Evrope kot najvišji predstavniški organ v Evropi je poleg splošne Konvencije o človekovih pravicah sprejel še **Konvencijo o preprečevanju in boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini**. Prav tako ima Evropska unija kot organ sprejete številne direktive in smernice, ki prepovedujejo diskriminacijo nad ženskami (Susman, 2021).

Na ravni Slovenije je enakost spolov zagotovljena z **Ustavo Republike Slovenije** in številnimi zakoni ter tudi podzakonskimi akti. Med najpomembnejše splošne zakone, ki opredeljujejo enakost spolov, se štejeta **Zakon o varstvu pred diskriminacijo** ter **Zakon o enakih možnostih žensk in moških** (Susman, 2021).

Zakon o varstvu pred diskriminacijo je bil sprejet leta 2016 kot nadomestek in posodobitev Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja je določal varstvo vsakega posameznika in posameznice pred diskriminacijo ne glede na spol, narodnost, raso ali etnično poreklo, jezik, vero ali prepričanje, invalidnost, starost, spolno usmerjenost, spolno identiteto in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazbo ali katerokoli drugo osebno okoliščino na različnih področjih družbenega življenja, pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pri uveljavljanju pravic in obveznosti ter v drugih pravnih razmerjih na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem ali drugem področju. V novem, posodobljenem zakonu je bil oktobra 2016 ustanovljen tudi samostojen državni organ, poimenovan Zagovornik načela enakosti, ki deluje znotraj Zakona o varstvu pred diskriminacijo. Organ je bil ustanovljen z namenom spodbujanja enakopravnejše obravnave in zagotavljanja varstva pred diskriminacijo. Gre za zagovorniško službo, ki

nadzira, v kolikšni meri se načelo enakosti izpolnjuje v vsakdanjem življenju. Zagovornik, ki ima status funkcionarja in deluje kot samostojen državni organ, ki ga imenuje Državni zbor RS na predlog predsednika RS, opravlja nalogo zagotavljanja varstva oseb pred diskriminacijo. Znotraj te naloge ima pristojnosti spremljanja položaja, vlogo opozarjanja na nepravilnosti in vlogo možnosti izdajanja ureditvenih odločb (Zagovornik človekovih pravic, n. d., v Susman, 2021).

Zakon o enakih možnostih žensk in moških je bil sprejet leta 2002 z zadnjo dopolnitvijo leta 2019. Namen tega zakona je določanje skupnih temeljev za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških na političnem, ekonomskem, socialnem in vzgojno izobraževalnem področju ter na drugih področjih družbenega življenja. Zakon temelji na ustvarjanju enakih možnosti in na vzpostavljanju enakosti med spoloma na vseh področjih življenja (Susman, 2021).

Poleg zakonov, smernic in direktiv, po katerih se je treba ravnati za doseganje enakovrednosti spolov v družbi, pa so znotraj Evrope ustanovili tudi inštitut in nadzorno telo, ki nadzorujeta uporabo Zakona o enakosti spolov v praksi. Ločimo inštitute, ki imajo nalogo podajanja mnenj o državah in njihovih implementacijah Zakona o enakosti spolov v državne zakone, ter inštitute, ki točkujejo države na podlagi uspešnosti implementacije Zakona o enakosti spolov v državne zakone (Susman, 2021).

Poleg vseh ratificiranih zakonov in podzakonskih aktov, ki zahtevajo enakost spolov v državah po svetu in v Evropski uniji, je bil leta 2010 ustanovljen tudi **Inštitut za enakost spolov (EIGE)**. Glavna naloga inštituta je krepitev in spodbujanje enakosti spolov tako znotraj Evropske unije kot tudi zunaj njenih meja. Inštitut na letni ravni z raziskavami raziskuje področje (ne)enakosti med spoloma in si zagotavlja praktične informacije, ki jih nato posreduje oblikovalcem politik pri približevanju izboljševanja življenja tako moških kot žensk (EIGE, n. d., v Susman, 2021).

3.11. Podatki o diskriminaciji zaradi spola v Sloveniji

V letnem poročilu Zagovornika načela enakosti najdemo tudi primere diskriminacije zaradi spola. Navajamo nekaj primerov iz letnega poročila za leto 2020 (Lobnik, 2021).

Nižje plačilo zaradi spola

Na Zagovornika se je obrnila stranka, ki se je pri reorganizaciji podjetja zaposlila na drugem, vodilnem delovnem mestu. Pri ocenjevanju podrejenih je opazila, da so plače njenih moških sodelavcev bistveno višje od njene. Menila je, da gre za plačno diskriminacijo na podlagi spola, zato je Zagovornika zaprosila za nasvet. Zagovornik je stranki nudil svetovanje in pojasnil, na kakšen način lahko stranka sproži postopek ugotavljanja diskriminacije, kako

poteka dokazovanje, kakšna so pravila postopka in kakšne so posledice v primeru ugotovljene diskriminacije. Stranka se za prijavo ni odločila.

Spol kot pogoj pri zaposlitvenem oglasu

Zagovornik je prejel obvestilo o diskriminatornem oglasu, iz katerega je izhajalo, da delodajalec išče žensko kandidatko z otroki nad določeno starostjo. Zagovornik je delodajalcu poslal pojasnilo o diskriminatornosti tovrstnih zaposlitvenih pogojev in nanj naslovil priporočilo, naj zagotovi zakonitost zaposlitvenih oglasov. Delodajalec se je odzval, da bo priporočilo upošteval.

Spol kot pogoj pri zaposlitvenem oglasu

Zagovornika je prijavitelj obvestil o diskriminatornem zaposlitvenem oglasu, ki ga je objavila ena od zaposlitvenih agencij, k prijavi pa je vabil »fante z zaključeno strojno fakulteto (m/ž)«. Zagovornik je agenciji pojasnil, da gre z navedbo »fantje« za nedopusten pogoj, ki ga dodatek »m/ž« ne popravi. Ker iz oglasa ni razvidno, da bi bil za delo na oglaševalen delovnem mestu spol kandidata za zaposlitev »bistvena in odločilna zahteva«, v tem primeru tudi ne gre za izjemo glede prepovedi diskriminacije po 13. členu ZVarD. Agenciji je priporočil, naj oglas umakne.

Podaljšanje raziskovalnega projekta za toliko časa kot je trajal starševski dopust

Na Zagovornika se je obrnila raziskovalka, zaposlena pri raziskovalnem projektu, ki je načrtovala starševski dopust. Zaprošila je za informacije glede možnosti podaljšanja raziskovalnega projekta za čas trajanja starševskega dopusta. Zagovornik je glede te tematike v drugem, že končanem postopku, izdal odločbo, s katero je pri ravnanju Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ugotovil diskriminacijo zaradi spola in starševstva. Ministrstvo raziskovalkam, ki so koristile starševski dopust, ni omogočilo podaljšanja projektov (zadeva št. 0700-37/2019, odločba z dne 19. februarja 2020). Zagovornik je stranko seznanil s svojo predhodno odločitvijo in o argumentih, s katerimi je mogoče uveljavljati podaljšanje projekta.

Javnomnenjska raziskava o diskriminaciji v letu 2020 glede osebne okoliščine spol

Zagovornik načela enakosti je v letnem poročilu 2020 navedel tudi poudarke iz javnomnenjske raziskave o diskriminaciji v letu 2020 glede osebne okoliščine spol. V primerjavi z letom 2017 se je za 16 odstotnih točk povečalo število ljudi, ki diskriminacijo pojmujejo kot neenako obravnavo na podlagi spola (in sicer iz deset odstotkov na 26 odstotkov). Sicer pa spol, kot najpogostejši razlog za diskriminacijo v Sloveniji, v letu 2020 zaznava 12 odstotkov vprašanih, kar je za tri odstotne točke več kakor v letu 2017. Za 11 odstotnih točk se je povečal tudi delež prebivalcev, ki kot najpogostejše tarče ali žrtve diskriminacije prepozna ženske (in sicer iz osem odstotkov v letu 2017, na 19 odstotkov v letu 2020) (Lobnik, 2021).

Prebivalci Slovenije med različnimi stališči izražajo največjo strpnost do enakosti vlog med spoloma; z enakostjo vlog moških in žensk v družbi se namreč strinja 90 odstotkov vprašanih, dva odstotka pa se s tem ne strinjata. V primerjavi z letom 2017 se je strinjanje z enakostjo spolov povečalo za 16 odstotnih točk (Lobnik, 2021).

Med 22 odstotki, ki menijo, da so bili v letu 2020 diskriminirani, je 12 odstotkov izkusilo diskriminacijo na podlagi osebne okoliščine spola. To pomeni, da je v letu 2020 kar dva odstotka prebivalcev Slovenije izkusilo diskriminacijo na podlagi spola. To je kar enkrat več kakor v letu 2017 (Lobnik, 2021).

4. Empirični del

4.1. Problem in namen raziskave

V raziskovalni nalogi sva želeli ugotoviti, v kolikšni meri so prisotna seksistična stališča do žensk med odraslimi osebami obeh spolov. Zanimalo naju je tudi, ali so kot ženske že izkusile seksizem oz. kot moški bili priča seksistični obravnavi ženske. Preverjali sva tudi okoliščine, v katerih so se pojavile seksistične izjave ali ravnanje, njihov odziv v dani situaciji ter njihov pogled na problematiko seksizma do žensk v slovenski družbi.

Preko intervjuja s strokovnjakom tega področja (Zagovornikom načela enakosti oz. njegovih dveh svetovalcev) sva želeli pridobiti čim bolj poglobljene in aktualne informacije o seksizmu do žensk v slovenski družbi.

Problematiko seksizma in ugotovitve svoje raziskave sva želeli predstaviti svojim vrstnikom v 8. in 9. razredu naše šole in tako prispevati k večji osveščenosti mladih o tem pojavu.

4.2. Raziskovalna vprašanja in hipotezi

Z anketo za polnoletne moške in ženske sva želeli odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kako močno so izražena seksistična stališča do žensk?
2. Katera seksistična stališča do žensk so v povprečju najbolj izražena in katera najmanj?
3. Ali obstajajo razlike v izraženosti seksističnih stališč do žensk glede na starost in izobrazbo?
4. Kako so se odzvali moški, če so bili priča seksizmu do ženske, in kako so se odzvale ženske, če so bile obravnavane seksistično?
5. Kako pogost je pojav seksizma do žensk v naši družbi?
6. Kakšen je pogled udeležencev na problematiko seksizma v slovenski družbi?

Postavili sva naslednji hipotezi:

1. Moški imajo v povprečju močnejše izražena seksistična stališča do žensk kot ženske.
2. Višje izobražene osebe imajo v povprečju manj izražena seksistična stališča do žensk.

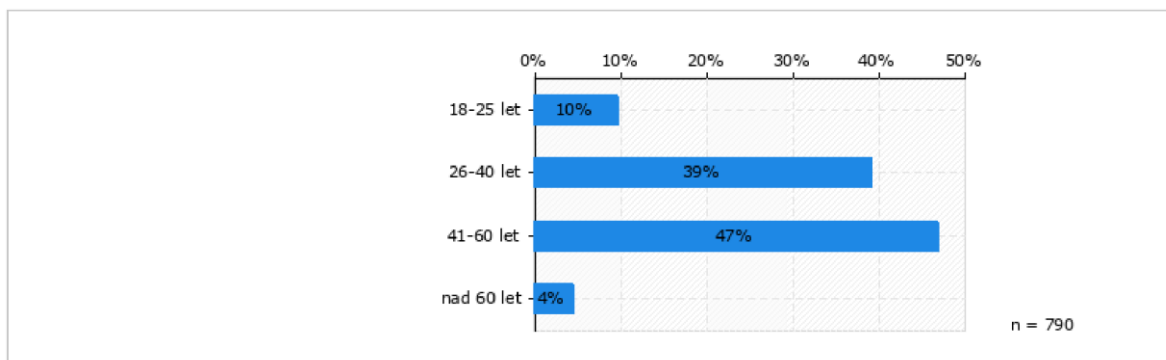
V intervjuju z Zagovornikom načela enakosti oz. z njegovima svetovalcema sva želeli odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Katere so pojavne oblike spolne diskriminacije žensk in kakšni so vzroki za seksistično obravnavo žensk?
2. V katerih okoljih/kontekstih se najpogosteje pojavlja spolna diskriminacija žensk? Kdo so storilci?
3. Koliko primerov spolne diskriminacije žensk letno obravnavajo v Sloveniji?
4. Kako pride do prijave in kako poteka obravnava primera s strani Zagovornika?
5. Kateri zakoni in pravilniki ženske v Sloveniji ščitijo pred spolno diskriminacijo?
6. Na kakšen način lahko po vašem mnenju v naši družbi zmanjšamo pojav spolne diskriminacije žensk?

4.3. Metoda

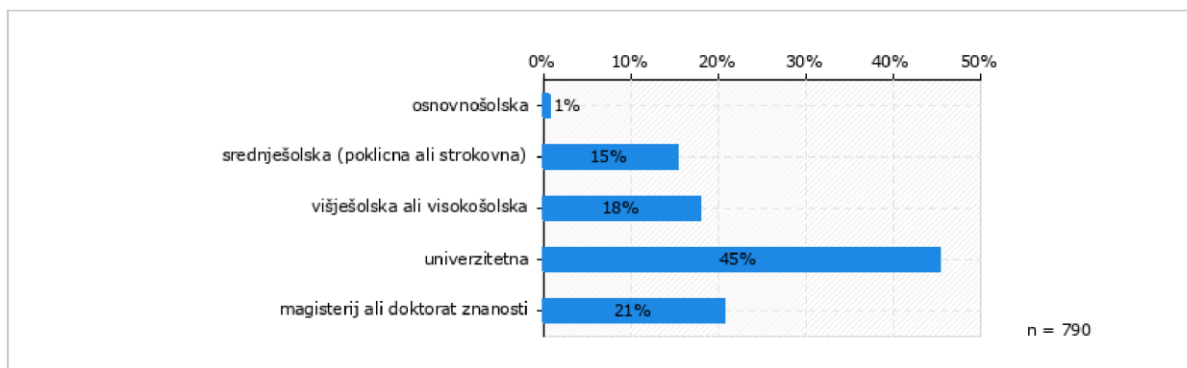
4.3.1. Udeleženci

V raziskavi je sodelovalo 790 polnoletnih oseb, od tega je bilo 79 % (624) žensk in 21 % (166) moških.

Slika 1. Starostna struktura vzorca

Na sliki 1 vidimo, da so v vzorcu prevladovali osebe v starostni skupini 41-60 let ter 26-40 let.

Slika 2. Izobrazbena struktura vzorca.

Na sliki 2 vidimo, da v vzorcu prevladujejo osebe z univerzitetno izobrazbo (45 %).

Za intervju sva prosili Zagovornika načela enakosti, ki pokriva tudi področje zagotavljanja enakosti spolov oz. varstva pred diskriminacijo zaradi spola. Na naše povabilo sta se intervjuja udeležila dva svetovalca Zagovornika načela enakosti, mag. Jelena Aleksić in Boštjan Vernik Šetinc.

Delavnice za osveščanje mladih o seksizmu sva izvedli v 8. in 9. razredu naše šole (vključili sva 44 učencev in učenek).

4.3.2. Pripomočki

Skupaj z mentorico in s pomočjo literature sva pripravili anketni vprašalnik o seksizmu, ki zajema naslednja področja:

- seksistična stališča do žensk;
- izkušnje s seksizmom (kot priča – za moške ali žrtev – za ženske);
- mnenje o problematiki seksizma v slovenski družbi.

Skupaj z mentorico sva na podlagi prebrane literature pripravili vprašanja za intervju z Zagovornikom načela enakosti (ker se Zagovornik intervjuja ni mogel udeležiti, sva intervju opravili z dvema svetovalcema Zagovornika načela enakosti).

Na podlagi prebrane literature ter podatkov, zbranih v anketi, sva pripravili delavnice za osveščanje mladih o seksizmu.

4.3.3. Postopek

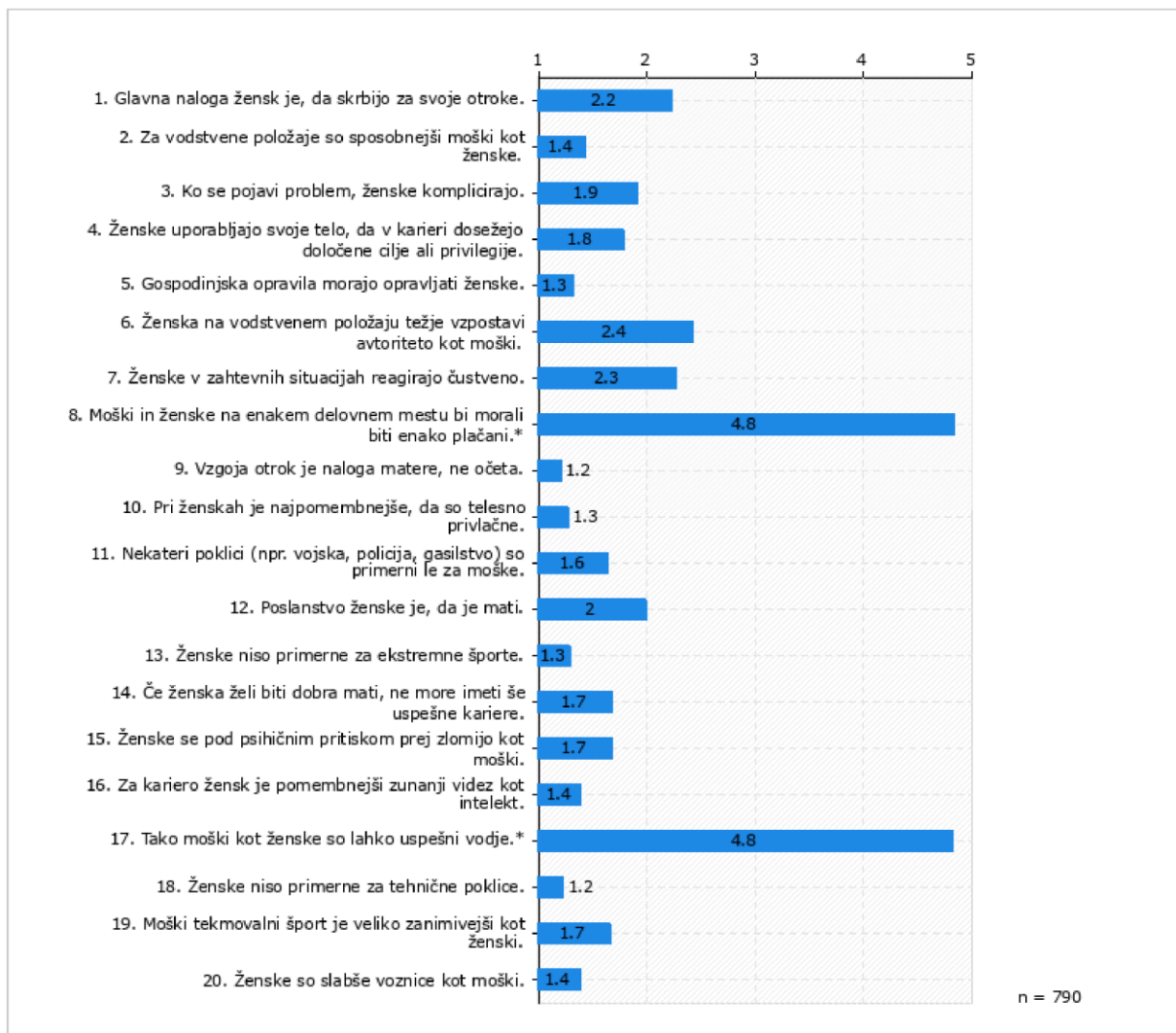
Potem ko sva sestavili anketni vprašalnik, sva ga s pomočjo spletne aplikacije 1ka pretvorili v elektronsko obliko. Nato sva nagovor za sodelovanje v raziskavi ter povezavo do ankete poslali: staršem vseh učencev naše šole, vsem učiteljem naše šole, po svoji socialni mreži, vse anketirance sva nagovorili, da anketo razpošljejo tudi svojim sorodnikom, znancem, sodelavcem ... Anketiranje je potekalo od 17. 2. 2022 do 14. 3. 2022. S pomočjo spletne aplikacije 1ka sva podatke grafično prikazali.

Mentorica je po elektronski pošti pisala Zagovorniku načela enakosti, predstavila, kakšno raziskovalno nalogo delava in prosila za sodelovanje v intervjuju preko videopovezave. Iz pisarne Zagovornika načela enakosti so nam odgovorili, da v intervjuju lahko sodelujeta svetovalca Zagovornika. S predlogom sva se strinjali ter intervju izvedli 4. 3. 2022 prek vidopovezave.

Po analizi anket in intervjuja sva pripravili gradiva za izvedbo delavnic za osveščanje mladih o seksizmu, in sicer Power Point-predstavitev ter primere za delo v parih.

4.4.Rezultati

4.4.1. Anketa o seksizmu do žensk

Slika 3. Seksistična stališča udeležencev do žensk

Na sliki 5 vidimo, da so seksistična stališča do žensk v povprečju nizko izražena. Največje strinjanje so izrazili do stališč, ki nista seksistični, to je, da bi morali moški in ženske na enakem delovnem mestu biti enako plačani in da so tako moški kot ženske lahko uspešni vodje. V povprečju so najvišje izražena seksistična stališča:

6. Ženska na vodstvenem položaju težje vzpostavi avtoriteto kot moški.

7. Ženske v zahtevnih situacijah reagirajo čustveno.

1. Glavna naloga žensk je, da skrbijo za svoje otroke.

V povprečju se najmanj strinjajo z naslednjima seksističnima stališčema:

9. Vzgoja otrok je naloga matere, ne očeta.

18. Ženske niso primerne za tehnične poklice.

Tabela 1. *Povprečna izraženost seksističnih stališč do žensk glede na spol*

	<i>N</i>	<i>M</i>
Moški	168	35,25
Ženske	622	31,26

**N*- število udeležencev, *M* - povprečje

Iz tabele 1 je razvidno, da imajo moški v povprečju močnejše izražena seksistična stališča do žensk kot ženske.

Tabela 2. *Primerjava seksističnih stališč med moškimi in ženskami po postavkah*

	Moški (<i>N</i> = 168)	Ženske (<i>N</i> = 622)	Razlika
	<i>M_m</i>	<i>M_ž</i>	<i>M_m - M_ž</i>
1. Glavna naloga žensk je, da skrbijo za svoje otroke.	2,02	2,28	-0,26
2. Za vodstvene položaje so sposobnejši moški kot ženske.	1,67	1,37	0,31
3. Ko se pojavi problem, ženske komplicirajo.	2,18	1,83	0,35
4. Ženske uporabljajo svoje telo, da v karieri dosežejo določene cilje ali privilegije.	2,10	1,70	0,40
5. Gospodinska opravila morajo opravljati ženske.	1,48	1,28	0,19
6. Ženska na vodstvenem položaju težje vzpostavi avtoriteto kot moški.	2,21	2,48	-0,27
7. Ženske v zahtevnih situacijah reagirajo čustveno.	2,49	2,21	0,28
8. Moški in ženske na enakem delovnem mestu bi morali biti enako plačani.*	4,69	4,87	-0,18
9. Vzgoja otrok je naloga matere, ne očeta.	1,33	1,17	0,16
10. Pri ženskah je najpomembnejše, da so telesno privlačne.	1,45	1,22	0,23

11. Nekateri poklici (npr. vojska, policija, gasilstvo) so primerni le za moške.	1,90	1,56	0,34
12. Poslanstvo ženske je, da je mati.	2,08	1,97	0,11
13. Ženske niso primerne za ekstremne športe.	1,33	1,27	0,06
14. Če ženska želi biti dobra mati, ne more imeti še uspešne kariere.	1,75	1,66	0,09
15. Ženske se pod psihičnim pritiskom prej zlomijo kot moški.	1,85	1,63	0,22
16. Za kariero žensk je pomembnejši zunanji videz kot intelekt.	1,51	1,36	0,15
17. Tako moški kot ženske so lahko uspešni vodje.*	4,74	4,85	-0,10
18. Ženske niso primerne za tehnične poklice.	1,33	1,20	0,13
19. Moški tekmovalni šport je veliko zanimivejši kot ženski.	2,20	1,51	0,69
20. Ženske so slabše voznice kot moški.	1,80	1,27	0,53

*N - število udeležencev, M_m – povprečje moških, M_z – povprečje žensk

V tabeli 2 vidimo, da na dveh postavkah ženske v povprečju izražajo močnejša seksistična stališča do žensk kot moški:

6. Ženska na vodstvenem položaju težje vzpostavi avtoriteto kot moški.

1. Glavna naloga žensk je, da skrbijo za svoje otroke.

Vidimo tudi, da so največje razlike med stališči moških in žensk na postavkah:

19. Moški tekmovalni šport je veliko zanimivejši kot ženski.

20. Ženske so slabše voznice kot moški.

4. Ženske uporabljajo svoje telo, da v karieri dosežejo določene cilje ali privilegije.

V povprečju so moški in ženske najbolj podobno ocenjevali postavke:

13. Ženske niso primerne za ekstremne športe.

14. Če ženska želi biti dobra mati, ne more imeti še uspešne kariere.

17. Tako moški kot ženske so lahko uspešni vodje.

Tabela 3. *Povprečna izraženost seksističnih stališč do žensk glede na starost*

Starostna skupina	N	M
18-25 let	76	30,45
26-40 let	309	33,32
41-60 let	370	31,61
nad 60 let	35	30,17

*N - število udeležencev, M - povprečje

Iz tabele 3 je razvidno, da so seksistična stališča do žensk v povprečju najmočnejše izražena v starostni skupini 26-40 let, najmanj pa v skupini nad 60 ter 18-25 let.

Tabela 4. *Povprečna izraženost seksističnih stališč do žensk glede na izobrazbo*

Stopnja izobrazbe	N	M
osnovnošolska	5	32,4
srednješolska	221	32,76
višješolska ali visokošolska	142	33
univerezitetna	358	31,89
magisterij ali doktorat znanosti	164	31,31

*N - število udeležencev, M - povprečje

V tabeli 4 vidimo, da so seksistična stališča do žensk v največji meri izražena med osebami z višje- ali visokošolsko izobrazbo, najvišje izobraženi ljudje imajo v povprečju najnižje izražena seksistična stališča.

Tabela 5. *Moški kot priča seksističnim izjavam ali ravnanju do ženske*

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
1 (Ne, nikoli)	83	49 %
2 (Da, enkrat)	4	2 %
3 (Da, večkrat)	81	48 %
Skupaj	168	100 %

Iz tabele 5 razberemo, da je bilo 50 % moških že priča seksističnim izjavam ali ravnanju do ženske, 48 % jih poroča, da se je to zgodilo večkrat.

Postavili sva tudi odprto vprašanje Opišite primer seksistične izjave ali ravnanja do ženske, ki ste mu bili priča. Največ primerov se je nanašalo na provokacije, komentarje, ki namigujejo

na videz ženske in spolnost v delovnem okolju, odnos do natakarc, seksistične šale v delovnem okolju, izjave profesorjev na fakulteti, seksistične izjave politikov. V nadaljevanju navajava nekaj primerov, ki so jih zapisali moški anketiranci.

Profesor na fakulteti izjavil oz. vprašal ali je potrebna še dodatna razlaga obravnavane tematike za ženske udeleženke predavanj.

Ocenjevanje sposobnosti na podlagi stereotipov (npr. blond barva las). Ali pa omejevanje dostopa do zaposlitve, če ženska še ni imela otrok, ker se je delodajalec bal, da bo zanosila.

Imel sem šefa, ki je bil izrazito seksističen do ženskih sodelavk, ves čas je komentiral njihovo zunanost.

Ženska nesposobna ne znaš nič in si samo za v kuhinjo.

Predvsem predsodki, da je ženska omejeno sposobna v poslovnem okolju, športu, itd. ter da naj se posveča predvsem domu in otrokom. Nepriznavanje enakovrednih sposobnosti žensk in moških, največkrat temelječe na stereotipih patriarhalnega razmišljanja.

Pojav je žal še prisoten, a vedno manj. Gre za primere iz delovnega okolja in primere, ko gre navadno za zgolj moško družbo.

Nekateri vodje ali direktorji karakterizirajo ženske v svoji ekipi kot čustveno nezrele, podvržene opravljanju.

Ona je preveč histerična za to delo.

Primerjanje več žensk s prostitutkami.

Da naj uporabi pri napredovanju še kakšne druge attribute poleg znanja.

Opazke v zvezi z izgledom in kompetencami.

Direktorji radi svoje podrejene zaposlene imenujejo "moje/naše punce" ipd. Otipavanje in nadlegovanje natakarc je stalna praksa.

»Brez zamere, ampak dajmo si priznati, da ženske ne morejo biti dobre inženirke.« (profesor na tehniški fakulteti, nekateri študentje zaploskajo)

Profesor na fakulteti je sredi ure izbrane študentke vabil na zmenke in vpričo vseh študentov komentiral njihov videz.

Vabilo na študentsko zabavo je študente fakultete, ki so pretežno moški, nagovarjalo izključno kot moške ter obljubljalo zabavo \s pedagoginjami, ki čakajo nate\", ker so študentke tiste fakultete pretežno ženske.

Prijatelj je na žurki izjavil, da ženske same \i\"iščejo\", da jih nekdo posili.

Vsakodnevno doživljam, da moški ženske obravnavajo kot manjvredne. To sega od vicev o blondinkah, prek komentarjev na socialnih omrežjih, do medijskih vsebin, predvsem televizijskih. Veliko je tega v odnosih v vsakdanjem življenju, s prijatelji, starši, družino. Posebej intenzivno se tak odnos do žensk krepi v bolj konservativnih okoljih. Tu je primer izjave moralnega teologa Gabrijela Kavčiča na Radiu Ognjišče: \"Jezus kliče, ko ribič lovi ribe, ko kirurg drži skalpel, ko vzgojiteljica previja plenico otroku, ko čistilka drži metlo, ko tajnica tipka po tipkovnici, ko direktor podpisuje pogodbo...\" Izjava se poteguje za Bodečo Nežo za najbolj seksistično izjavo 2022. Poglejte, kako so opisani moški in kako ženske v navedenem stavku. Mamin partner npr. pogosto govori o ženskah za volanom ipd.

Tabela 6. V katerem okolju so bili moški priča seksizmu do ženske (možnih več odgovorov)

	Frekvenca	Odstotek
Domače ali zasebno okolje (med sorodniki, prijatelji, znanci)	34	24 %
V službi, delovnem okolju	53	38 %
V okviru izobraževalnega sistema (npr. v šoli, na fakulteti ...)	31	22 %
Drugo:	21	15 %
Skupaj	139	100 %

Tabela 6 kaže, da je bilo največ moških (skoraj 40 %) priča seksizmu v službi oz. delovnem okolju, slaba četrtina v domačem oz. zasebnem okolju, dobra petina pa v okviru izobraževalnega sistema.

Tabela 7. Kako so se odzvali moški, ki so bili priča seksizmu do ženske (možnih več odgovorov)

	Frekvenca	Odstotek
Ignoriral, se delal, da ni nič	35	30 %
Aktivno posegel v dogodek (npr. izrazil neodobravanje)	42	36 %
Se na samem pogovoril s storilcem	10	9 %
Se na samem pogovoril z žensko, ki je bila obravnavana seksistično	8	7 %
Drugo:	21	18 %
Skupaj	116	100 %

Iz tabele 7 razberemo, da se je največ moških (36 %) na seksizem do ženske odzvalo tako, da so aktivno posegli v dogodek, 30 % pa je dogodek ignoriralo. V kategoriji Drugo so se pojavljali odgovori: odvisno od resnosti dejanja, pogovoril se s kolegi, če je šlo za nadrejenega, se ni odzval (zaradi tveganja posledic) ...

Tabela 8. Osebna izkušnja žensk - seksistične izjave ali ravnanja

Odgovori	Frekvenca	Veljavni
1 (Ne, nikoli)	265	43%
2 (Da, enkrat)	36	6%
3 (Da, večkrat)	321	52%
Skupaj	622	100%

V tabeli 8 vidimo, da je 58 % žensk že osebno izkusilo seksistične izjave ali ravnanja, 52 % žensk je to doživelo večkrat.

Postavili sva tudi odprto vprašanje »Opišite primer seksistične izjave ali ravnanja, ki ste jo kot ženska doživeli«. Največ primerov se je nanašalo na neprimerne komentarje (na temo spolnosti, privlačnosti ...), razne šale, opazke na temo vožnje, izjave v smislu, da ženska nečesa ne zmore oz. za nekaj ni sposobna, da ženska spada v kuhinjo, neprimerni dotiki, žvižganje, izjave, da so ženske čustvene in komplicirajo.

Navajamo nekaj primerov seksističnih izjav ali ravnanj do žensk, ki so jih anketiranke doživele:

Nespodobne opazke glede privlačnega videza, razna povabila na pijačo oz. zmenek (nekaterne odvrne od povabila to, da povem, da imam otroke in moža), vdiranje v osebni prostor (dotikanje) in poljubljanje roke.

Z ženskami se o nekaterih stvareh nima smisla pogovarjati, ker jih ne morete razumeti. / To delo ni zate, ker boš šla najprej na porodniško, potem pa boš kar naprej na bolniški, ker bodo otroci bolani. / Glej jo, kako je lučkana, ko je jezna.

Ti tega ne moreš rešiti, zato prepusti to nalogo nam, se bomo po moško zmenili.

Na razgovoru za zaposlitev ti povedo, da te ne bodo zaposlili, ker boš tako ali tako kmalu odsla na porodniški dopust.

Ob pridobitvi pomembnega napredovanja mi je enako star sodelavec na nižjem položaju rekel, da ima pomisleke do žensk na mojem delovnem mestu.

Ženske ste preveč čustvene in niste dovolj sposobne.

Da ne morem zasesti vodstvenega delovnega mesta, ker imam še majhne otroke.

Namigovanje na nosečnost na poklicnih razgovorih. Dejansko so me na vseh razgovorih za službe spraševali po tem, ali in kdaj nameravam imeti družino in namigovali na pogoste odsotnosti, najprej zaradi same nosečnosti ter porodniškega dopusta, nato pa zaradi bolniških odsotnosti. Na zadnjem razgovoru za vodstveno delovno mesto znotraj organizacije, kjer sem delala že 10 let in so bili po lastnih besedah z mojim delom izredno zadovoljni, mi je nadrejeni (moški) rekel: \"Ampak, če zdaj tebe damo na to delovno mesto, bomo imeli same težave, ker boš skoz manjkala, ker boš zdaj počasi pa res imela otroke.\"

Ko mi je profesor na faksu pri ustnem ocenjevanju izjavil: \"Že res, da ste lepi, ampak bo potrebno tudi kaj znati.\"

Dogajajo se na vsakodnevnem nivoju. Opazke, komplimenti, ki to niso, pokroviteljski odnos ... V svoji karieri sem zaradi svojega znanja izredno uspešna in se mi to vsakič očita, češ da sem prišla do svoje pozicije na drugačen način kot z znanjem. Ker sem atraktivna.

Primerov je bilo več, eden izmed njih je na primer: Moški sodelavec na istem delovnem mestu z nič izkušnjami je štartal z višjo plačo kot jaz.

Kot žensko me pogosto niso jemali resno v kakšnih znanstvenih debatah na konferencah in pogosto mi niso pustili do besede, temveč so prednost dali moškim sogovornikom.

Seksistične oz. šovinistične izjave in posploševanja (ženske so slabi šoferji, ne znajo parkirati, naloga ženske je biti mati/gospodinja), vici, ki ženske predstavljajo kot neumne in/ali prostitutke (vici šef-tajnica, zdravnica-pacient, vici o blondinkah) ... Veliko tudi izjav npr. starejših sorodnikov, ki jih doživljam v otroštvu, in šele kot odrasel spregledaš, da gre za seksizem.

Tabela 9. *Okolje, v katerem so udeleženske doživele seksistične izjave ali ravnanja (možnih več odgovorov)*

	Frekvenca	Odstotek
Domače ali zasebno okolje	137	25 %
V službi, delovnem okolju	238	44 %
V okviru izobraževalnega sistema (npr. v šoli, na fakulteti ...)	110	20 %
Drugo:	58	11 %
Skupaj	543	100 %

Tabela 9 kaže, da je največ udeleženk doživelo seksizem v delovnem okolju (44 %), sledi domače oz. zasebno okolje (25 %), 20 % udeleženk pa poroča, da so seksizem doživele v okviru izobraževalnega sistema.

V kategoriji Drugo so anketiranke navajale javna mesta (na ulici, avtobusu ...), lokale, zabave, družabne dogodke ter splet (socialna omrežja).

Tabela 10. *Kdo je imel v odnosu do udeleženk seksistične izjave ali ravnanja (možnih več odgovorov)*

	Frekvenca	Odstotek
Partner/mož	56	6 %
Eden od staršev oz. starši	58	6 %
Sorodnik/-i	73	8 %
Prijatelj/znanec	118	13 %
Nadrejeni v službi	112	12 %
Kolega oz. sodelavec v službi	168	18 %
Stranka v službi	104	11 %
Učitelj/profesor	83	9 %
Sošolec (npr. v srednji šoli, na fakulteti)	91	10 %
Drugo:	61	7 %
Skupaj	924	100%

V tabeli 10 vidimo, da je največ udeleženk doživelo seksizem s strani sodelavca oz. kolega (18 %). Približno enako pogosto (okrog 10 %) so navajale stranke, nadrejene v službi in sošolce.

V kategoriji Drugo so navajale odgovore: neznanci (na ulici, cesti, internetu), naključne osebe, tujci (v tujini), predstavniki oblasti oz. politike, obrtniki.

Tabela 11. *Odziv žensk, ko so bile izpostavljene seksističnim izjavam ali ravnanjem (možnih več odgovorov)*

	Frekvenca	Odstotek
Ignorirala, se delala, da ni nič	156	26 %
Se odzvala s humorjem (obrnila na šalo)	147	25 %
Aktivno izrazila nelagodje oz. neodobravanje (npr. osebo opozorila na neprimernost izjave oz. ravnanja)	183	31 %
Se o dogodku pogovorila z zaupno osebo (npr. partnerjem, prijateljico, starši ...)	82	14 %
Se o dogodku pogovorila s strokovnjakom (npr. pravnikom, policistom, svetovalcem ...)	7	1 %
Drugo:	24	4 %
Skupaj	599	100 %

Največ žensk (slaba tretjina) je ob izkušnji seksizma aktivno izrazila nelagodje oz. neodobravanje, četrtnina žensk je dogodek ignorirala oz. se odzvala s humorjem.

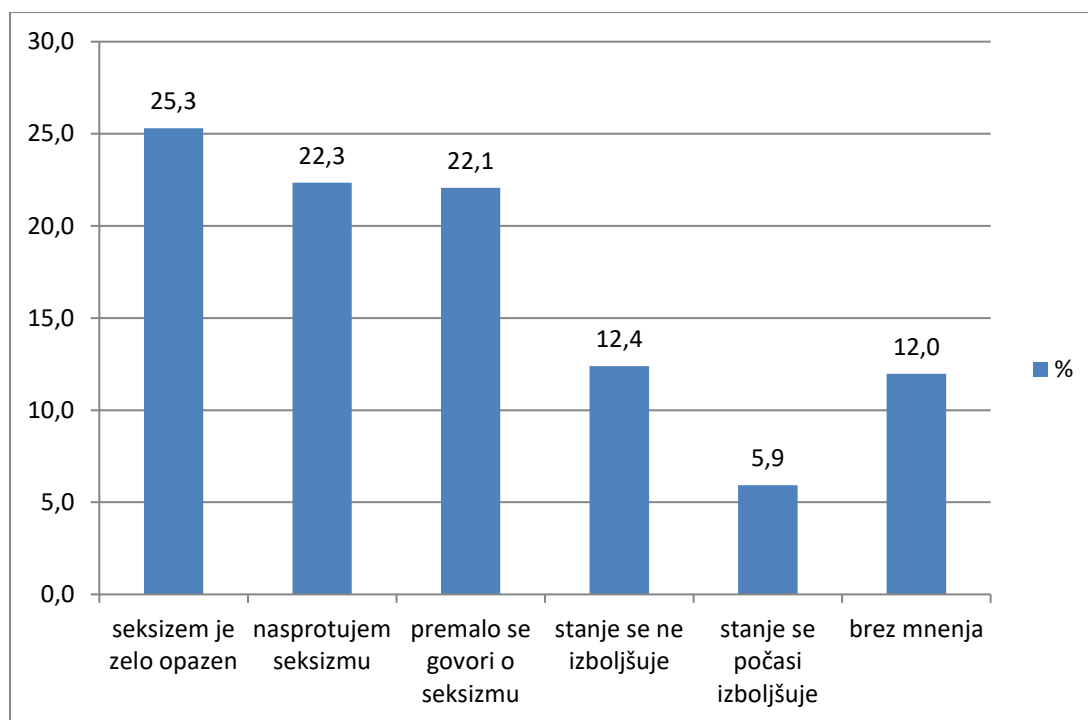
V kategoriji Drugo so se pojavljali odgovori – bila šokirana, odšla, odvisno od izjave, reševala po pravilniku z nadrejenim ...

Tabela 12. *Pogostost pojavljanja seksizma do žensk v slovenski družbi (odgovori celotnega vzorca)*

Odgovori	Frekvenca	Odstotek
1 (Ne obstaja)	6	1 %
2 (Je zelo redek pojav)	58	7 %
3 (Se pojavlja občasno)	396	50 %
4 (Se pojavlja pogosto, redno)	330	42 %
Skupaj	790	100 %

V tabeli 12 vidimo, da 50 % udeležencev meni, da se seksizem v slovenski družbi pojavlja občasno, 42 % pa jih meni, da se pojavlja pogosto.

Na koncu ankete sva udeležencem zastavili še vprašanje odprtega tipa: »Kakšen je vaš pogled na problematiko seksizma do žensk v slovenski družbi?« Njihove odgovore sva razvrstili v vsebinske kategorije.

Slika 4. Pogled anketirank in anketirancev na problematiko seksizma do žensk v slovenski družbi

Iz slike 4 je razvidno, da četrtnina anketirancev meni, da je seksizem v slovenski družbi zelo opazen, podoben odstotek (slaba četrtnina) meni, da nasprotujejo seksizmu in da se o njem premalo govori. Dobra desetina anketirancev meni, da se stanje glede seksizma v slovenski družbi ne izboljšuje, 6 % pa jim meni, da se stanje počasi izboljšuje. 12 % udeležencev ankete je napisalo, da glede problematike seksizma nimajo mnenja.

Navajava nekaj primerov odgovorov anketirancev:

Ta problem se že predolgo rešuje. Žalostno je, da je za nekatere poklice bolj pomembna zunanost kot intelekt. Moramo se zavedati, da zunanji videz ne rešuje pomembnih zadev, temveč jih intelekt. Poleg tega pa tudi lepota mine. Kaj bodo potem ženske, ki so na račun svojega zunanjega videza ostale brez službe? Podlo se mi zdi, da nekateri moški polagajo vso vzgojo na ženske. Za nastanek otroka sta pomembna oba, to pomeni, da je tudi vzgoja domena obeh. V neko pozitivno smer se je obrnilo z uvedbo očetovskega dopusta, ampak to še vedno ni dovolj. Kljub temu, da velja, da naj bi bila spola enakovredna, smo ženske še vedno manj pomembne kot moški, zaradi naše vloge matere pa nas enačijo s precej čustveno osebnostjo in s tem nezmožnostjo opravljanja nekaterih opravil/del.

Menim, da se aktivno ne dela nič v tej smeri, da bi seksizem zmanjšali. Je pa zelo prisoten v družbi, še posebej v generacijah ljudi, ki so zdaj stari čez 55 ali 60 let.

Seksizem je velik in problematičen del naše družbe. Vidi se že s tem, da so na vodilnih položajih v večini samo moški, da prihaja do pogostega nasilja nad ženskami (psihičnega in fizičnega), v zadnjem času je tudi veliko femicidov.

Menim, da se seksizma in podobnih tematik lotevamo napačno. Moški in ženske smo enakovredni, kar pa ne pomeni, da smo enaki. Imamo drugačen biološki in psihološki ustroj, ki nam pomaga pri izpolnjevanju naših različnih poslanstev. Ženske ne bi smele tekmovati z moškimi in jih skušati premagovati ter postajati podobne/enake njim, ker to škodi vsem; ženskam in moškim. Ko bodo ženske začele odkrivati in razvijati svojo ženstvenost ter izpolnjevati poslanstvo, za katero so bile ustvarjene (biti žena, mati) jih bo to vodilo k srečnemu in izpolnjenemu življenju. Pravi moški bodo to spoštovali, cenili in jih ljubili. In o seksizmu ne bo ne duha ne sluha.

Dolgo bo trajalo, da se otresemo zakoreninjenih fiksnih idej o vlogi spolov, mlade je treba naučiti drugače razmišljati.

Problematika je v družbi premalo prepoznana (ker se seksizem pojavlja predvsem v prikritih oblikah in ne kot neposredna diskriminacija, ki je prepovedana) in zato je stopnja tolerance družbe do seksizma visoka. Sistemsko se družba s tem še ni ustrezno spoprijela, čeprav je vsakršna diskriminacija na podlagi spola prepovedana pravzaprav že v Ustavi Republike Slovenije.

V vzgoji fantkov. Vse se začne doma, z vzgojo. Kdo mora vzgajati otroke? Oba, oče in mati. Samo z zgledom doberga moža in očeta bomo vzgojili poštene, ljubeče, spoštljive mladeniče.

Veliko je seksizma, opazno je že pri kadrovanju. Sekistične izjave, predvsem v delovnem okolju ali v izobraževalnih ustanovah, se mi zdijo ponižujoče, v zasebnem življenju dopustne, če gre za šalo. Strinjam se, da smo si moški in ženske različni in oboji za nekaj odlični. Po mojem je ključ v iskanju skupnih rešitev, sodelovanju, saj imamo tako ženske kot moški vsak nekaj, kar se lahko od drugega naučimo. Tako moški kot ženske smo lahko v športih, na cesti, v družinskem življenju ali v službah slabi ali odlični. Kakršni smo, pa ni odvisno, vsaj po mojem, od spola, ampak od osebnih kompetenc, značaja, zelje, znanja ...

Mislim, da se ljudje v splošnem zavedajo, da smo ženske enako sposobne kot moški. Še več, zaradi manjšega ega in želje po samodokazovanju smo še bolj koristne (a to nas tudi ovira pri uspehu). Se ženske in moški razlikujemo? Zelo! Ženski je težje uspeti in priti na vodilne položaje, ker še do tja mora priti "po moško". Mislim, da bi ženske morale bolj ceniti svojo ženstvenost (ne seksualnost) in uspeti na naš način. Prav tako pa je treba v družbi spoštovati različne izbire žensk. Nekatere si želijo biti predvsem matere in žene. Nekatere želijo kariero. Nekatere želijo oboje. Ta pot je težka, a mogoča. Vsekakor pa smo ženske pogosto same sebi

največji rabelj, saj menim, da s sposobnostmi in znanjem prej prepričamo moško populacijo kot pa žensko.

Dejstvo je, da smo moški in ženske različni. Napetost med nami obstaja in je do neke mere zaželjena, saj je podlaga za medsebojno privlačnost, ki zagotavlja obstoj človeštva. Zelo pomembno pa je, da si razlike priznamo, se medsebojno spoštujemo, in da se zavedamo, da smo vsem razlikam navkljub vsi ljudje in že zato, ker smo ljudje, enakovredni.

Mislim, da je seksizma vedno več. Zelo dobro se mi zdi, da sta se lotili te raziskovalne naloge, ker se bi moralo o tem govoriti več.

Potrebno je biti pozoren na vse tovrstne pojave v družbi in nanje opozarjati, hkrati pa ne smemo prezreti, da so v sodobni družbi tudi moški in fantje marsikje v deprivilegiranem položaju (šolski sistem, skrbništvo otrok ...). Vsakršna diskriminacija na podlagi spola je problematična, ni pa že vsaka razlika med zastopanostjo spolov na določenih področjih posledica seksizma, ampak so določene razlike posledica (naravnih) razlik med spoloma.

Menim, da gre v veliki meri za "attitude" ženske in tega, kako gradi svoje odnose in avtoriteto. Lahko rečem, da če postaviš mejo, do kje nekdo lahko gre in od kje naprej ne sme (primerna telesna govorica, izražanje, obnašanje itd.), potem s tem tudi kot privlačna ženska praktično nimaš težav. Seveda je potrebno vsakršno resnično neprimerno vedenje primerno izraziti, obravnavati in ga tudi prijaviti, če gre za kaznivo dejanje.

Zelo malo imam lastnih izkušenj na to temo. Zdi se mi, da se pojavlja v določenih krogih ljudi, oz. v določenih vidikih (plačilo). Problematično se mi pa zdi problematiziranje materinstva, saj je vendar jasno, da smo le ženske lahko matere. Materinstvo kot poslanstvo ženske ni primerljivo z ničemer drugim, je edinstveno. In enako v redu je, če se ženska odloči le za materinski vloga ali pa za združevanje materinstva s kariero. Pomembno je biti izpolnjena v življenju.

Pričakuje se (s strani družbe, moža, delodajalcev ...), da ženska kot mati prioriteto skrbi za otroke. Dolga odsotnost zaradi porodniške, ki jo ženske seveda z veseljem izkoristimo, nas postavlja v podrejeni položaj v boju za boljšo kariero. Gre za družbeno vzpostavljene vzorce, ki nam do neke mere ustrezajo, vendar tudi podpirajo misel, da ženska me more imeti take kariere kot moški, kar do neke mere drži, saj so te dolge odsotnosti problematične za podjetja, kjer bi ženska imela vodilni položaj. Zaradi tega rizika mora ženska pokazati veliko večjo vrednost za podjetje, da doseže visoke položaje. V normalnih okoliščinah imajo ženske enake možnosti kot moški, le dodatnih privilegijev ne smemo pričakovati, pogoji bi v tem primeru morali biti enaki za oba spola. V moderni urbani družbi se razmejitev med spoloma zmanjšuje, predvsem tam, kjer je merilo uspeha intelekt. V ruralnih okoljih, kjer je še vedno veliko fizičnega dela, ženske fizično ne morejo konkurirati s moškimi, zato je tudi njihova pozicija nekoliko nižja. Mislim, da ženske ne smemo "tekmovali" na "moških" področjih. Ločijo nas fizična moč, drugačni koncepti. Ženski princip mora temu slediti in po mojem

mnenju je veliko žensk, ki so dokazale, da so drugačne od moških, dosega pa vsaj take ali celo boljše rezultate.

Moški imajo velikokrat za enako delo in enako delovno dobo višjo plačo kot ženske. Moški na visokih, političnih, vodilnih položajih, velikokrat rečejo ali napišejo seksistične izjave in za to ne odgovarjajo. O tem se mogoče premalo govori in tudi nič ne ukrepa.

Ker imam izkušnjo življenja v tujini, kjer je seksizem do žensk močno prisoten, mislim, da v Sloveniji obstaja v manjši meri. V okolju, kjer živim in delam, ga praktično ne doživljam.

Menim, da ženske pogosto pozabijo na svojo ženskost v gonji, da bi dokazale, da zmorejo določen poklic enako dobro opravljati kot moški. Ženske opravljamo določen poklic enako dobro, vendar opravljati ga moramo kot ženske in ne kot moški, ker smo ženske, ker smo po naravi drugačne od moških.

Tradicija na eni strani vpliva na dojemanje žensk v družbi. Moderna družba pa jih na drugi strani postavlja pred nerealna pričakovanja. Da morajo biti popolne na vseh "frontah"

Menim, da se zadnje čase na ženske opozarja le v okviru njihove "podrejene" vloge do moških (ženske kvote ipd.), namesto da bi se dvig njihovega položaja izkazoval skozi dosežke žensk samih. Dejstvo je, da so ženske lahko določeno kratko obdobje upočasnjene pri karieri na račun materinstva, vendar sama tega ne dojemam kot penaliziranje, temveč življenjsko odločitev in privilegij. Mater v prvem občutljivem obdobju življenja otroka skrbi zanj, oče pa ima vlogo, da jo podpira, del tega, je pač tudi služba.

Ženskam v Sloveniji niso zaupani najvišji položaji v družbi. Še vedno je oblast v domeni moških. Prav tako je tudi v podjetjih, kjer ženske praviloma ne zasedajo vodstvenih funkcij in so manj plačane od moških.

Zdi se mi, da so prav ženske tiste, ki so pogosto največje nasprotnice ženskosti in materinstvu. Moški in ženske smo si različni in prav je tako, saj se dopolnjujemo pri delu in vzgoji otrok. Samo skupaj smo celota in oboje, moškost in ženskost, je potrebno za lep, zdrav svet. Težko mi je, ko slišim iz ust feministk (ala Inštitut 8. marec ipd.), da se borijo za pravice žensk - hkrati pa podpirajo splav. Po njihovi logiki ženska dobi pravice šele, ko se rodi; nerojene ženske pa nimajo pravic. Hkrati pa moram poudariti, da sem vesela, da lahko kot mati treh otrok delam s skrajšanim delovnim časom; hvaležna sem državi, da mi to omogoča. To čutim kot veliko podporo meni kot ženski in kot materi. Da država prepozna, da je moja vloga skrbi za otroke pomembna in me pri tem podpre, hkrati pa mi omogoči, da v meni primerni obliki opravljam tudi svoj poklic. Rekla bi, da je problematika seksizma prej problematika medijev, ki to napihujejo in nerelano prikazujejo in zavajajo javnost. Zdi se mi, da država dobro podpira družine. Glavni mediji pa ne, so nastrojeni proti otrokom, družinam, moškosti in ženskosti. Če ne bomo skrbeli za družine, nas Slovencev ne bo več.

Seksizem se pojavlja dvojno: 1. kot posledica patriarhalne družbe preteklosti (ta seksizem žensko omejuje, a jo hkrati ščiti v njeni materinski vlogi) in 2. seksizem kot posledica ekstremizma v emancipaciji žensk, ki moškim odreka njihovo mesto v družbi, kjer ženska z moškim tekmuje, namesto da bi sodelovala. Ta seksizem je obrambni pojav in je ogrožujoč za oba spola, predvsem pa srečno družinsko življenje in mirno otroštvo.

Starši bi morali svoje sinove vzgajati proti seksizmu. Tudi učitelji bi morali poučevati o seksizmu v šoli. Sem tujec iz Velike Britanije in vidim, da je v Sloveniji žal več seksizma v delovnem okolju kot v drugih evropskih državah.

Seksizem je prisoten, vendar ga kot družba prevečkrat narobe razumemo. Ženske in moški so si različni in to je dejstvo, zato so v splošnem boljši na različnih področjih. Različen pogled na spola ne bi smel biti razumljen kot seksizem. Do žensk najbolj nespoštljivo je to, da se jih spreminja v spolne objekte. To spodbuja predvsem pop kultura in mnogokrat tudi tako imenovana feministična gibanja, ki mislijo, da se ženska moč kaže v tem, da se "spolno svobodne" in da si upajo razkazovati attribute svoje ženskosti. Po mojem skromnem mnenju zelo nespodobno in škodljivo za ženske.

Čeprav je seksizem problematičen, je to zelo splošen pojem, ki zajema široko paleto dejanj. Kritika do relativno neškodljivih mišljenj (npr. da so ženske bolj čustvene) se tako mečejo v isti koš s kritikami bolj škodljivih seksističnih dejanj, ki ljudi bolj prizadanejo. To lahko pripelje do zvođenosti boja proti seksizmu. Ljudje pač različno doživljamo stvari okoli sebe. Tudi neke statistike o seksizmu so lahko zelo drugače interpretirane, glede na to, kako so postavljena vprašanja in kakšen pogled ima na to tisti, ki podatke zbere in prikaže.

Ženske smo zaradi seksizma obravnavane kot manjvedne in manj sposobne, kar se kaže ne samo v psiholoških posledicah temveč tudi finančnih, saj so delovna mesta, ki jih zasedajo pretežno ženske (vzgojiteljice, učiteljice) nižje plačana, prav tako so nižje plačane ženske kot moški na istih delovnih mestih. Menim, da bi bilo potrebno na problematiko seksizma sistematično opozarjati že tekom osnovnošolskega izobraževanja.

Seksizem je v današnji družbi že skoraj normativen. Opazen je v vizualnih prikazih oglasov, kjer neredko vidimo objektivizacijo ženskega telesa, moški pa so navadno prikazani kot urejeni, mačistični ali "kulski", predvsem pa kot uspešni. Seksizem je pogosto prisoten v službenem okolju, mnenja moških so pogosto dojeta kot bolj legitimna in verodostojna, mnenja žensk pa se prevprašujejo ali ne jemljejo resno. Ženske morajo za enako pozicijo vložiti veliko več kako moški, da se lahko uveljavijo, kar nakazuje na neenakost. Prav tako se od ženske pričakuje, da bo tako popolna mati kot karieristka, kar nanjo postavlja velik pritisk. Zelo pogosto je tudi samoumevno, da je ženska tista, ki ostaja doma z bolnim otrokom. Seksizem se izkazuje tudi v tradicionalnih dojemanih spolnih vlog, ki so še vedno prisotne, vsaj v ruralnih okoljih.

4.4.2. Intervju s svetovalcema Zagovornika načela enakosti

Intervju sva izvedli dne 4. 3. 2022 v času 10.15-11.15 prek spletne aplikacije Zoom. Intervjuvanca sta bila svetovalca Zagovornika načela enakosti, mag. Jeleno Aleksić in g. Boštjan Vernik Šetinc.

Katere so pojavne oblike spolne diskriminacije žensk?

Poznamo različne oblike diskriminacije:

- Neposredna diskriminacija
- Posredna diskriminacija
- Nadlegovanje
- Spolno nadlegovanje
- Navodila za diskriminacijo
- Pozivanje k diskriminaciji
- Povračilni ukrepi (viktimizacija)
- Diskriminacija preko povezave
- Izjeme od prepovedi diskriminacije

Ni vsaka krivica diskriminacija. Zakon ima jasno definicijo diskriminacije.

Za obravnavo diskriminacije morajo biti izpolnjeni določeni pogoji, kot npr.: neenaka obravnava zaradi osebne okoliščine, npr. spola, rase ...

Diskriminacija se mora zgoditi na enem od področij - vzgoja/izobraževanje/zdravstvena oskrba/socialna varnost.

Jasno mora biti, kakšna je oblika diskriminacije (neposredna/posredna). Primer posredne diskriminacije je pogoj, da je minimalna višina za zaposlitev v policiji 175 cm. Ta pogoj sicer neposredno ne izključuje žensk, a ga izpolnjuje bistveno manj žensk kot moških.

V katerih okoljih/kontekstih se najpogosteje pojavlja spolna diskriminacija žensk? Kdo so storilci?

Največkrat se spolna diskriminacija pojavi in je opazna na področju zaposlovanja in dela. Velikokrat se zgodi, da določene ženske ne dobijo pozicije zaradi spola oz. zaradi tega, ker delodajalec meni, da zaradi spola niso dovolj primerne/izurjene za določeno delo.

Koliko primerov spolne diskriminacije žensk letno obravnavate? Kako pride do prijave in kako poteka obravnava primera s strani Zagovornika?

Število primerov ugotavljanja diskriminacije na podlagi spola se letno razlikuje. V letu 2020 smo tako obravnavali 5 primerov ugotavljanja diskriminacije na podlagi spola, v letu 2019 18 primerov, v letu 2018 pa 8. Novejši podatki za leto 2021 bodo na voljo v kratkem, ko bo objavljeno letno poročilo za leto 2021.

Podatki, ki zajemajo hkrati ugotavljanje diskriminacije in svetovanje za leto 2020, kažejo, da je bilo takih prijav, katerih obravnavo je Zagovornik zaključil 5,5 % od vseh zadev, skupaj 15. Pri tem pojasnjujemo, da na podlagi števila prejetih prijav diskriminacije pri Zagovorniku ni mogoče sklepati o obsegu diskriminacije po spolu (ali drugih osebnih okoliščinah) v družbi. Na to, koliko ljudje prijavljajo diskriminacijo namreč vpliva vrsta različnih družbenih dejavnikov, denimo, tudi splošno zaupanje javnosti v institucije države ali pa poznavanje pravnih možnosti za zavarovanje pravic.

Prijavitelji diskriminacije lahko do Zagovornika pridejo prek telefona, prek navadne ali elektronske pošte ter osebno na sedežu Zagovornika. V primeru, da posameznik_ica meni, da je bila žrtev diskriminacije, se lahko posvetuje s svetovalci Zagovornika. Ti se bodo skupaj s posameznikom_ico pogovorili in ocenili ali je smiselno začeti postopek ugotavljanja diskriminacije. Po telefonu so svetovalci Zagovornika dosegljivi na brezplačni telefonski številki 080 81 80, in sicer od ponedeljka do petka med 10. in 12. uro, ob sredah tudi med 15. in 18. uro. Po pošti je Zagovornik dosegljiv na lahko na naslovih:

- Zagovornik načela enakosti, Železna cesta 16, Ljubljana ali
- na gp@zagovornik-rs.si.

Obrazec za prijavo diskriminacije je dostopen na spletni strani Zagovornika: https://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2020/09/zne_obrazec2020_200812_web.pdf.

Obravnava primera se začne z dodelitvijo prijave oz. predloga za obravnavo diskriminacije enemu od strokovnih sodelavcev, ki najprej pregleda omenjeni predlog. Ko je predlog za obravnavo domnevne diskriminacije dovolj utemeljen oziroma se oceni, da zadeva pravno sodi v delokrog Zagovornika, se domnevnega povzročitelja diskriminacije sooči z očitki, mu da možnost da se izreče in se nato nadaljuje zbiranje vseh potrebnih podatkov oz. dokazovanjem diskriminacije, pri čemer ves čas sodelujeta obe strani, prijavitelj in domnevni kršitelj. Pomembno je, da je v tem postopku breme dokazovanja deljeno, žrtev mora dokazati sum diskriminacije, nato pa se breme dokazovanja, da te ni ali da zanj ni odgovoren, prevadi na domnevnega povzročitelja. Če dokazov oz. očitkov o kršitvi povzročitelj ne ovrže, se ugotovi njegova odgovornost. Zagovornik lahko v postopku na podlagi ugotovljenega dejanskega stanja in pravne ocene ugotovi, da je prišlo do diskriminacije ali ne, torej da do diskriminacije ni prišlo. V obeh primerih je izdana upravna odločba, ki je vročena strankam v postopku in nato objavljena na spletni strani. Zoper odločbo se lahko vsi vpleteni pritožijo na Upravno sodišče, če se z odločbo ne strinjajo.

Zagovornik lahko strankam pomaga tudi zgolj s svetovanjem, npr. o tem, s katerimi pravnimi sredstvi lahko zavarujejo svoje pravice, tudi v primerih, ko ne gre za diskriminacijo, pač pa za kršitev drugih pravic (npr. pritožbe pred delodajalcem, pred ponudnikom dobrin in storitev, pri različnih inšpekcijah, na sodiščih).

V nekaterih primerih lahko Zagovornik žrtvam pomaga tudi s podporo na sodišču (npr. tako da jih spremlja), ali jih celo zastopa v sodnem postopku. Denimo v primeru, ko kršitelj odločbe Zagovornika ne želi spoštovati in prenehati z diskriminacijo, lahko Zagovornik v imenu žrtve toži na zadoščenje (v denarju), odpravo diskriminacije in/ali objavo ključnih izsledkov sodbe v medijih.

Kadar je vprašanje, ali je diskriminatoren kakšen zakon ali drug predpis, lahko Zagovornik izda oceno diskriminatornosti predpisa. To lahko potem pomaga žrtvi, da te argumente uporabi npr. v sodnem postopku. V strateških primerih pa lahko Zagovornik sproži tudi zahtevo za presojo ustavnosti ali zakonitosti nekega zakona ali predpisa pred Ustavnim sodiščem.

Na podlagi ocene diskriminatornosti lahko Zagovornik izda tudi priporočilo za spremembo predpisa (največkrat vladi ali državnemu zboru).

Primeri obravnavanih primerov diskriminacije in več o delovanju organa je predstavljeno tudi v naših rednih letnih poročilih na spletni strani Zagovornika: <https://www.zagovornik.si/letno-porocilo-2/>.

Kateri zakoni in pravilniki ženske v Sloveniji ščitijo pred spolno diskriminacijo?

Pred diskriminacijo na podlagi spola ščitijo razni mednarodni in državni dokumenti. Večina teh dokumentov (npr. Pakt o političnih in državljanskih pravicah, Pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin idr.) ščiti pred diskriminacijo nasploh, torej tudi pred diskriminacijo zaradi spola. Na mednarodni ravni pa so tudi posebni akti, namenjeni le zaščiti pred diskriminacijo žensk (ne le zaradi spola) - na primer Konvencija Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (ki ščiti le ženske), Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima. V pravnem redu EU je nekaj direktiv, ki varujejo le pred diskriminacijo zaradi spola. Tu so tudi strateški dokumenti, npr. Strategija Sveta Evrope za enakost spolov 2018-2023 in Strategija Unije enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025, ki jo je pripravila Evropska komisija.¹

V Sloveniji pa pred diskriminacijo na podlagi spola ščitijo Ustava Republike Slovenije, Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ki je pomemben zlasti zato, ker je razširil varstvo pred nadlegovanjem, tudi zaradi spola, ter pred spolnim nadlegovanjem), Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ki je v delu, ki ureja, kaj je prepovedano, deloma zastarel), Zakon

¹ Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0152>

o delovnih razmerjih. Na njihovi podlagi so sprejeti tudi nekateri pomembni podzakonski akti, npr. Uredba o ukrepih za varovanje dostojanstva zaposlenih v organih državne uprave. Slovenija do tega trenutka žal še ni sprejela nove Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za aktualno obdobje, k osnutku predloga pa je Zagovornik v letu 2021 dal svoja priporočila z namenom izboljšanja položaja žensk.

Na kakšen način lahko po vašem mnenju v naši družbi zmanjšamo pojav spolne diskriminacije žensk?

Ključno je spoznanje, da je naloga odpravljanja spolne diskriminacije (kaj je narobe) in hkrati prizadevanj za enake možnosti (in enakost spolov, tj. kaj je prav) skupna naloga vse družbe. Sicer pa imajo ti vidiki več plasti, tako pravnih, političnih, kot tudi tistih na ravni odgovornosti vsakogar od nas.

V prvi vrsti je pomembno, da država prek zakonov, pravilnikov in drugih dokumentov vzpostavlja jasne zapovedi spoštovanja prepovedi diskriminacije in načela enakosti spolov.

4.4.3. Delavnice za osveščanje mladih o seksizmu

Za učence 8. in 9. razreda naše šole (skupno 44 učencev in učenk – 22 dečkov in 22 deklic) sva pripravili delavnice, na katerih smo spoznavali, kaj so predsodki, diskriminacija in seksizem. Predstavili sva jim tudi ugotovitve najine raziskave. Na konkretnih primerih seksizma (resničnih primerih seksizma, ki so jih navedli naši anketiranci) smo se pogovarjali, zakaj so take izjave oz. ravnanja sporni in kako bi lahko prizadeta oseba (ženska oz. moški v vlogi priče) v dani situaciji reagirala, da bi se zaščitila oz. zoperstavila. Na koncu delavnice sva jim dali kratko anketo, v kateri so napisali, kaj so novega izvedeli na delavnicah.

Odgovore sva razvrstili v vsebinske kategorije.

Najpogostejši odgovor je bil, da seksizem pogosteje doživljajo ženske kot moški ter da je povsod veliko seksizma, največ pa na delovnem mestu. Sledili so odgovori, da so spoznali, kaj je seksizem in kaj je diskriminacija ter nadlegovanje, da se o seksizmu premalo govori in da se moramo proti njemu boriti, da si ženske zaslužijo enake pravice in enakovredno obravnavo kot moški, da obstaja tako seksizem proti ženskam kot tudi proti moškim ...

4.5. Razprava

V svoji raziskovalni nalogi sva želeli ugotoviti, v kolikšni meri so prisotna seksistična stališča do žensk v slovenski družbi. Na splošno bi lahko rekli, da so tako med moškimi kot ženskami seksistična stališča do žensk v povprečju nizko izražena (1,2 do 2,4 na 5-stopenjski lestvici) ter da se anketiranci v veliki meri strinjajo, da bi morali biti moški in ženske enakovredno obravnavani in da so v delovnem okolju lahko enako uspešni - da bi morali moški in ženske na enakem delovnem mestu biti enako plačani in da so tako moški kot ženske lahko uspešni vodje. Podobno ugotavlja Zagovornik načela enakosti, saj v letnem poročilu za leto 2020 navaja, da prebivalci Slovenije med različnimi stališči izražajo največjo strpnost do enakosti vlog med spoloma; z enakostjo vlog moških in žensk v družbi se namreč strinja 90 odstotkov vprašanih.

V skladu z najino hipotezo imajo moški v povprečju močnejše izražena seksistična stališča do žensk. Največje razlike med stališči moških in žensk so se pokazale na postavkah, da je moški tekmovalni šport veliko zanimivejši kot ženski, da so ženske slabše voznice kot moški in da ženske uporabljajo svoje telo, da v karieri dosežejo določene cilje ali privilegije. Zanimivo je, da so na dveh postavkah ženske v povprečju izražale močnejša seksistična stališča do žensk kot moški, in sicer da ženska na vodstvenem položaju težje vzpostavi avtoriteto kot moški ter da je glavna naloga žensk, da skrbijo za svoje otroke.

Kot sva pričakovali, je stopnja seksističnih stališč povezana tudi z izobrazbo – najvišje izobražene osebe (univerzitetna izobrazba, magisterij, doktrat znanosti) so v povprečju izražale nižjo stopnjo seksističnih stališč do žensk. Osveščenost (npr. prek izobraževanja) zmanjšuje predsodke, kar se kaže tudi na področju seksizma. Zanimiva je ugotovitev, da so v povprečju nižjo stopnjo seksističnih stališč izražale najmlajše in najstarejše osebe v vzorcu (starostni skupini 18-25 let ter nad 60 let).

Preverili sva tudi, kakšne so izkušnje anketirancev glede seksizma do žensk.

50 % moških je že bilo priča seksističnim izjavam ali ravnanju do ženske, 48 % jih poroča, da se je to zgodilo večkrat. Izkazalo se je, da se seksistične izjave in ravnanja do ženske najpogosteje pojavljajo v delovnem okolju, sledita domače ali zasebno okolje ter dogodki znotraj izobraževalnega sistema. Lahko sklepamo, da se seksizem do žensk najpogosteje pojavlja v delovnem okolju zato, ker je to okolje tekmovalno, zaposleni se med seboj primerjajo po intelektualnih in drugih sposobnostih in potegujejo za boljše položaje, višje plače. To lahko privede do zavisti, občutkov ogroženosti in drugih okoliščin, v katerih poskušajo moški diskreditirati ženske tekmice s pomočjo seksističnih izjav ali ravnanj. Zanimalo naju je tudi, kako so se moški odzvali, ko so bili priča seksističnemu dogodku. Največ moških (36 %) se je na seksizem do ženske odzvalo tako, da so aktivno posegli v dogodek, 30 % pa je dogodek ignoriralo. Visoka stopnja neodzivnosti lahko nakazuje, da je seksizem družbeno že tako sprejet, da nanj veliko prič ne odreagira ali pa da se bojijo vpletati

zaradi možnih posledic (npr. povračilnih ukrepov v delovnem okolju). Seveda je potrebno pri interpretaciji odzivov prič dogodka upoštevati tudi resnost seksističnega vedenja, npr. šale, komentarji ali po drugi strani celo neželene dotiki. Na to so v komentarjih opozorili tudi nekateri anketiranci, npr. da se na seksistične šale ne bi odzvali, na diskriminatorno vedenje do žensk ali nadlegovanje pa bi se).

Ženske sva povprašali o njihovih osebnih izkušnjah seksističnih izjav ali ravnanja. 58 % žensk že osebno izkusilo seksistične izjave ali ravnanja, 52 % žensk je to doživelo večkrat.

Največ primerov seksističnih izjav ali ravnanj se je nanašalo na neprimerne komentarje (na temo spolnosti, privlačnosti ženske ...), razne šale na temo spolnosti, hormonskih nihanj, na temo vožnje, izjave v smislu, da ženska nečesa ne zmore oz. za nekaj ni sposobna, da ženska spada v kuhinjo, neprimerni dotiki, žvižganje, izjave, da so ženske čustvene in komplicirajo.

Največ udeleženk je doživelo seksizem v delovnem okolju (44 %), sledi domače oz. zasebno okolje (25 %), 20 % udeleženk pa poroča, da so seksizem doživele v okviru izobraževalnega sistema, npr. v okviru študija tehniških strok, ki so tradicionalno gledano domena moških. Največ udeleženk je doživelo seksizem s strani sodelavca oz. kolega (18 %). Približno enako pogosto (okrog 10 %) so navajale stranke, nadrejene v službi in sošolce. Največ žensk (slaba tretjina) je ob izkušnji seksizma aktivno izrazila nelagodje oz. neodobravanje, četrtnina žensk je dogodek ignorirala oz. se odzvala s humorjem.

Preverili sva tudi, kako vsi anketiranci (moški in ženske) zaznavajo pogostost seksizma do žensk v slovenski družbi. 50 % udeležencev meni, da se seksizem v slovenski družbi pojavlja občasno, 42 % pa jih meni, da se pojavlja pogosto.

Vprašanje odprtega tipa: »Kakšen je vaš pogled na problematiko seksizma do žensk v slovenski družbi?« je razkrilo bogato paleto razmišljanj o seksizmu do žensk. Odgovori kažejo, da so anketiranci večinoma kritični do tega pojava. Četrtnina anketirancev meni, da je seksizem v slovenski družbi zelo opazen, podoben odstotek (slaba četrtnina) jih meni, da nasprotujejo seksizmu in da se o njem premalo govori. Dobra desetina anketirancev meni, da se stanje glede seksizma v slovenski družbi ne izboljšuje, 6 % pa jim meni, da se stanje počasi izboljšuje. 12 % udeležencev ankete je napisalo, da glede problematike seksizma nimajo mnenja.

Iz odgovorov sva razbrali tudi to, da je k problematiki seksizma potrebno pristopiti sistematično in že v mladih letih z ustrezno vzgojo in osveščanjem mladih v družinah in v okviru izobraževalnega sistema. Veliko udeležencev je tudi izpostavilo, da smo moški in ženske sicer različni, v sposobnostih se dopolnjujemo in že zaradi bioloških danosti ne moremo biti enaki, smo pa enakovredni in si zaslužimo enako obravnavo, enake pravice ter da imajo ženske pravico do materinstva in da zaradi tega ne bi smele biti ovirane ali prikrajšane na karierni poti.

V 8. in 9. razredu naše šole sva izvedli delavnice o seksizmu in tako doprinesle k osveščanju mladih o tej občutljivi temi. V evalvacijski anketi ob koncu delavnic je največ učencev in učenk napisalo, da so izvedeli, da je seksizem prisoten povsod, največ pa v delovnem okolju in da je največkrat usmerjen proti ženskam.

Z raziskavo sva pridobili veliko zanimivih informacij o pojavu seksizma v slovenski družbi. Izkazalo se je, da je seksizem do žensk v slovenski družbi dokaj razširjen, saj je polovica moških že bila priča seksističnim izjavam ali ravnanjem do ženske, 58 % žensk pa je že osebno izkusilo seksistične izjave ali ravnanja. S tega vidika je najbolj problematično delovno okolje, zato bi morali tudi delodajalci poskrbeti za osveščanje zaposlenih ter aktivno spremljati in sankcionirati pojave seksizma. V intervjuju s svetovalcema Zagovornika načela enakosti pa sva izvedeli, kako Zagovornik oz. njegovi svetovalci z raziskavami spremljajo ta pojav in kako obravnavajo primere seksizma, kateri zakoni ženske ščitijo pred seksizmom ter kako lahko zmanjšamo pojav seksizma v slovenski družbi.

Raziskavo bi lahko izboljšali tako, da bi zagotovili bolj uravnoteženo zastopanost obeh spolov, vseh starostnih in izobrazbenih skupin. Zanimivo bi bilo tudi preveriti, ali so seksistična stališča povezana tudi s kakšnimi drugimi spremenljivkami, kot so verska opredelitev, politično prepričanje, stil vzgoje, ki so ga bile osebe deležne v otroštvu, vrednote, samopodoba in samospoštovanje, razne osebnostne lastnosti.

4.6. Zaključek

Čeprav v Sloveniji zakoni ženske ščitijo pred spolno diskriminacijo, naši podatki kažejo, da je seksizem do žensk precej razširjen in bi ga morali s skupnimi prizadevanji omejiti. Ključnega pomena pri tem je osveščanje – v družinah, šolah, na delovnih mestih, v medijih. Kot učenki se počutiva posebej nagovorjeni, da o seksizmu osveščava svoje vrstnike, kar sva tudi storili med učenci in učenkami 8. in 9. razreda naše šole. Upava, da sva s svojo raziskavo doprinesle k razumevanju pojava seksizma v slovenski družbi ter da bova s predstavitvijo svojih ugotovitev mlade in odrasle nagovorile k prizadevanju za večjo enakost in spoštovanje med moškimi in ženskami. Samo v spoštljivem sobivanju lahko tako moški kot ženske izrazimo svoje sposobnosti in talente, se dopolnujemo ter uspešno usklajujemo kariero ter družinsko življenje.

5. Viri in literatura

Avsec, A. (2007). Pet velikih faktorjev osebnosti. V: A. Avsec (ur.), *Psihodiagnostika osebnosti* str. (121-152). Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za psihologijo.

Jogan, M. (2001). *Seksizem v vsakdanjem življenju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kavčič, U. (2011). *Seksizem in sodobnost: vpogled v simetrijo reprezentacije spolov*. Diplomsko delo. Koper: Fakulteta za humanistične študije.

Klopčič, A. (2015). *Seksistični diskurz v notranjepolitičnih prispevkih slovenskih tiskanih medijev: analiza novinarske obravnave prve slovenske predsednice vlade Alenke Bratušek*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lobnik, M. (2021). *Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2020*. Dostopno: <https://www.zagovornik.si/letno-porocilo-2/>

Omerzu, B. (2020). *Podoba žensk in moških v medijih*. Magistrsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.

Susman, T. (2021). *Seksizem v policijski uniformi*. Diplomsko delo. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.

Ule, M. (2000). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Zagovornik načela enakosti (n. d.). *Kaj je diskriminacija?* Dostopno: <https://www.zagovornik.si/o-diskriminaciji/kaj-je-diskriminacija/>

6. Priloga

- Uporabljeni vprašalnik za odrasle

Spoštovani, sva Maruša Krivic in Nea Velič, učenki 9. razreda OŠ Majde Vrhovnik. V okviru tekmovanja mladih raziskovalcev Slovenije pripravljava raziskovalno nalogo o odnosu do žensk v naši družbi. V ta namen vas prosiva, da si vzamete nekaj minut časa in izpolnite najino anketo. Anketa je namenjena polnoletnim moškim in ženskam. Je popolnoma anonimna, zato vas prosiva za iskrenost pri odgovarjanju. Pomembno je, da z anketo doseževa čim več odraslih v Sloveniji, zato vas prosiva, da povezavo do te ankete delite tudi po svoji socialni mreži - med sorodniki, prijatelji, sodelavci ...

Že vnaprej najlepša hvala za vaše sodelovanje,

Maruša in Nea

- **Q1 - Označite svoj spol**
 - ☐ moški
 - ☐ ženska
- **Q2 - Označite, v katero starostno skupino sodite:**
 - ☐ 18-25 let
 - ☐ 26-40 let
 - ☐ 41-60 let
 - ☐ nad 60 let
- **Q3 - Označite svoj zaposlitveni status:**
 - ☐ študent/-ka
 - ☐ zaposlen/-a
 - ☐ brezposeln/-a
 - ☐ upokojen/-a
- **Q4 - Označite svojo stopnjo izobrazbe**
 - ☐ osnovnošolska
 - ☐ srednješolska (poklicna ali strokovna)
 - ☐ višješolska ali visokošolska
 - ☐ univerzitetna
 - ☐ magisterij ali doktorat znanosti

- **Q5 - Na lestvici od 1 do 5 označite, v kolikšni meri se strinjate z navedenimi trditvami.**

	1-sploh se ne strinjam	2-malo se strinjam	3-srednje se strinjam	4-v veliki meri se strinjam	5-popolnoma se strinjam
1. Glavna naloga žensk je, da skrbijo za svoje otroke.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Za vodstvene položaje so sposobnejši moški kot ženske.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ko se pojavi problem, ženske komplicirajo.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ženske uporabljajo svoje telo, da v karieri dosežejo določene cilje ali privilegije.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Gospodinjska opravila morajo opravljati ženske.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ženska na vodstvenem položaju težje vzpostavi avtoriteto kot moški.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Ženske v zahtevnih	☐	☐	☐	☐	☐

situacijah
reagirajo
čustveno.

8. Moški in
ženske na
enakem
delovnem mestu
bi morali biti
enako plačani.*

☐☐☐☐☐

9. Vzgoja otrok je
naloga matere,
ne očeta.

☐☐☐☐☐

10. Pri ženskah je
najpomembnejše
, da so telesno
privlačne.

☐☐☐☐☐

11. Nekateri
poklici (npr.
voja, policija,
gasilstvo) so
primerni le za
moške.

☐☐☐☐☐

12. Poslanstvo
ženske je, da je
mati.

☐☐☐☐☐

13. Ženske niso
primerne za
ekstremne
športe.

☐☐☐☐☐

14. Če ženska želi
biti dobra mati,
ne more imeti še
uspešne kariere.

☐☐☐☐☐

15. Ženske se
pod psihičnim
pritiskom prej

☐☐☐☐☐

zlomijo kot
moški.

16. Za kariero žensk je pomembnejši zunanji videz kot intelekt.

17. Tako moški kot ženske so lahko uspešni vodje.*

18. Ženske niso primerne za tehnične poklice.

19. Moški tekmovalni šport je veliko zanimivejši kot ženski.

20. Ženske so slabše voznice kot moški.

- IF (1) Q1 = [1] (Moški)
- **Q6 - Seksizem pomeni predsodke ali diskriminacijo, ki temeljijo na spolu. Seksizem je najpogostejše usmerjen proti ženskam.**
-
- **Ste bili že kdaj priča, da je bila neka ženska izpostavljena seksističnim izjavam ali ravnanju?**
- ☐ Ne, nikoli
- ☐ Da, enkrat
- ☐ Da, večkrat
-
- IF (2) Q6 = [2, 3] (Priča)
- **Q7 - Opišite primer seksistične izjave ali ravnanja do ženske, ki ste mu bili priča.**
- _____

-
- IF (2) Q6 = [2, 3] (Priča)
- **Q8 - V katerem okolju se je to zgodilo? (lahko označite več možnosti)**
- Možnih je več odgovorov
- ☐ Domače ali zasebno okolje (med sorodniki, prijatelji, znanci)
- ☐ V službi, delovnem okolju
- ☐ V okviru izobraževalnega sistema (npr. v šoli, na fakulteti ...)
- ☐ Drugo:

-
- IF (2) Q6 = [2, 3] (Priča)
- **Q9 - Kako ste se ob tem odzvali? (lahko označite več odgovorov)**
- Možnih je več odgovorov
- ☐ Ignoriral, se delal, da ni nič
- ☐ Aktivno posegel v dogodek (npr. izrazil neodobravanje)
- ☐ Se na samem pogovoril s storilcem
- ☐ Se na samem pogovoril z žensko, ki je bila obravnavana seksistično
- ☐ Drugo:

-
- IF (3) Q1 = [2] (Ženska)
- **Q10 - Seksizem pomeni predsodke ali diskriminacijo, ki temeljijo na spolu. Seksizem je najpogostejše usmerjen proti ženskam.**

-
- **Ali ste kot ženska že kdaj doživeli seksistične izjave ali ravnanja do vas?**
- ☐ Ne, nikoli
- ☐ Da, enkrat
- ☐ Da, večkrat

-
- IF (4) Q10 = [2, 3] (Izkušnja seksizma)
- **Q11 - Opišite primer seksistične izjave ali ravnanja, ki ste jih doživeli.**

- _____

-

-
- IF (4) Q10 = [2, 3] (Izkušnja seksizma)
- **Q12 - V katerem okolju se je to zgodilo (lahko označite več možnosti)?**
- Možnih je več odgovorov
- ☐ Domače ali zasebno okolje

- ☐ V službi, delovnem okolju
- ☐ V okviru izobraževalnega sistema (npr. v šoli, na fakulteti ...)
- ☐ Drugo:

- IF (4) Q10 = [2, 3] (Izkušnja seksizma)

- **Q13 - Kdo je imel v odnosu do vas seksistične izjave ali ravnanja (lahko označite več možnosti)?**

- Možnih je več odgovorov
- ☐ Partner/mož
- ☐ Eden od staršev oz. starši
- ☐ Sorodnik/-i
- ☐ Prijatelj/znanec
- ☐ Nadrejeni v službi
- ☐ Kolega oz. sodelavec v službi
- ☐ Stranka v službi
- ☐ Učitelj/profesor
- ☐ Sošolec (npr. v srednji šoli, na fakulteti)
- ☐ Drugo:

-
-

- IF (4) Q10 = [2, 3] (Izkušnja seksizma)

- **Q14 - Kako ste se ob tem dogodku odzvali? (lahko označite več odgovorov)**

- Možnih je več odgovorov
- ☐ Ignorirala, se delala, da ni nič
- ☐ Se odzvala s humorjem (obrnila na šalo)
- ☐ Aktivno izrazila nelagodje oz. neodobravanje (npr. osebo opozorila na neprimernost izjave oz. ravnanja)
- ☐ Se o dogodku pogovorila z zaupno osebo (npr. partnerjem, prijateljico, starši ...)
- ☐ Se o dogodku pogovorila s strokovnjakom (npr. pravnikom, policistom, svetovalcem ...)
- ☐ Drugo:

-

- **Q15 - Kako pogost se vam zdi pojav seksizma do žensk v slovenski družbi?**
- ☐ Ne obstaja
- ☐ Je zelo redek pojav
- ☐ Se pojavlja občasno
- ☐ Se pojavlja pogosto, redno
-
- **Q16 - Kakšen je vaš pogled na problematiko seksizma do žensk v slovenski družbi?**
- _____